

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres referanse:
200800545-/KOE

Vår referanse:
08/73-30

Vår dato:
29.05.2008

Innstilling fra Stjernø-utvalget - uttalelse fra Universitets- og høgskolerådet

Vedlagt følger Universitets- og høgskolerådets høringsuttalelse til NOU 2008:3 Sett under ett – Stjernø-utvalget. UHRs uttalelse er basert på uttalelsene fra medlemsinstitusjonene (UHR har mottatt kopi av institusjonenes svar til departementet) og i tillegg på innspill fra enkelte av UHRs underliggende råd og utvalg. Uttalelser fra disse er vedlagt. Saken har også vært behandlet i UHRs styre og representantskap.

Det kan være gunstig å gjøre en grundig gjennomgang av norsk høyere utdanning med visse mellomrom. Det er en god måte å få oversikt over hvordan situasjonen faktisk er. Stjernø-rapporten sier mye om situasjonen innenfor norsk høyere utdanning. Men det gjør også flere andre rapporter som er utarbeidet i den senere tid.

Institusjonene er fortsatt ikke ”ferdige” med innføring av kvalitetsreformen. Det har vært en evaluering av prosessen og det foreligger en sluttrapport. Rapporten har forslag til tiltak som vil bli iverksatt for å få elementer fra kvalitetsreformen enda mer på plass.

Det er nettopp utarbeidet en omfattende tilstandsrapport om universiteter og høyskoler 2008. Den sier mye om hvordan situasjonen er.

Universitets- og høgskolerådet mener man må se alle disse rapportene i sammenheng og finne frem til hvordan man på best mulig måte kan utnytte den informasjon og de forslag som ligger i alle disse rapportene for å sikre en god og hensiktsmessig videreutvikling av høyere utdanning i Norge.

Det er dessuten viktig at eventuelle endringer skjer slik at man har institusjonene med seg – ikke mot seg. Man må ikke glemme den omfattende endring som kvalitetsreformen har vært, og de konsekvenser den har hatt for institusjonene. Mye av det som har skjedd, er svært positivt, men det kan ikke hindre at det er en viss reformtrett å spore.

En rekke av forslagene i Stjernørapporten kan gjennomføres eller følges opp uten endring i lov eller forskrift. UHR støtter også flere av disse forslagene. UHR finner det imidlertid vanskelig å støtte forslag som er svært omfattende, krever lovendring, innebærer en viss bruk av ”tvang” og eventuelt har korte tidsfrister.

Vennlig hilsen

Jarle Aarbakke
styreleder

Ola Stave
generalsekretær

Vedlegg: uttalelser fra UHRs underliggende råd og utvalg

NOU 2008:3 – Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning

I januar i år la Stjernø-utvalget fram sin utredning om høyere utdanning i Norge. Utredningen inneholder en beskrivelse og analyse av dagens tilstand, og forslag om den videre utviklingen av høyere utdanning i Norge med et tidsperspektiv på 15-20 år.

Universitets- og høgskolerådet (UHR) ser positivt på at det gjøres en gjennomgang av utdanningssituasjonen med visse mellomrom. Vi mener det er nødvendig for å få et samlet overblikk over en sektor som er sammensatt og mangfoldig og i kontinuerlig endring og utvikling.

I samsvar med departementets føringer i høringsbrevet, er vårt svar organisert etter kapitlene i rapporten.

Generelle merknader

Basert på en gjennomgang og analyse av dagens situasjon, har Stjernø-utvalget kommet med en lang rekke forslag til mulige forbedringer. I likhet med mange andre som har uttalt seg, er også UHR i all hovedsak enig i den situasjonsbeskrivelsen som er gitt. Vi kan ikke se at beskrivelsen viser en utdanningssektor som er i krise, men vi ser samtidig at det er rom for endringer og forbedringer på flere punkter. UHR kan imidlertid ikke støtte utvalget i alle de forslag som er lagt frem, blant annet fordi vi ikke kan se at de mest vidtgående forslagene er egnet til å løse de problemene som utvalget beskriver. På noen områder mener vi analysene er for dårlige eller mangler helt. På andre områder er grunnlaget for analysen for svakt eller for ensidig. Blant annet mener vi utvalgets prognoser for studenttall er for svak. Stjernø-utvalget har ikke tatt høyde for stigningen i studentkullene på nesten 20 % frem til 2015. Nedgangen frem mot 2020 er ganske marginal. UHR mener at antall studieplasser bør økes, både for å gi tilbud til ungdomskullene og for å dekke etterspørsel etter godt utdannet personale.

Styret i Det norske universitetsrådet uttalte i 1999 at de klare skillelinjene mellom institusjonskategoriene var i ferd med å bli utvisket, og styret fant det derfor hensiktsmessig å arbeide for sammenslåing av Universitetsrådet og Det norske høgskolerådet til en felles interesseorganisasjon for de høyere utdanningsinstitusjonene. Vi er enig med Stjernø-utvalget i at den klare delingen som vi har hatt innenfor høyere utdanning med de tradisjonelle breddeuniversitetene og de vitenskapelige høgskolene på den ene siden og de statlige høgskolene med sine i hovedsak 3-4-årige profesjonsutdanninger på den andre siden ikke er så tydelig som den en gang var. Men det er fortsatt stor diversitet i sektoren.

Kvalitetsreformens opprykksordning for institusjonene har gitt oss universiteter som tilbyr de samme 3-4-årige profesjonsutdanningene som høgskolene gjør, og vi tror ikke institusjonsnavnet har betydning for kvaliteten i disse utdanningene. Vi tillater oss dessuten å minne om at både undervisning og forskning er felles oppgaver for alle de høyere utdanningsinstitusjonene, uansett kategori. Videre har institusjonene et ansvar som dannelsesinstitusjoner, men utover at dette er nevnt i kapittel 3, kan vi vanskelig se at dette gjenspeiles i innstillingen for øvrig.

Universitets- og høgskolerådet mener det er en svakhet ved innstillingen at de private utdanningsinstitusjonene, selv om de ble hørt i prosessen, ikke er inkludert i selve utredningen.

På samme måte synes UHR det er synd at Stjernø-utvalget heller ikke har sett på forholdet til instituttsektoren i og med at tittelen på utredningen er ”Sett under ett”. UHR mener at det kan være positive gevinster både for utdanning og forskning ved å se på et tettere forhold og bedre samarbeid mellom universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren.

UHR ønsker et mangfold av institusjoner – og et mangfold av utdanningstilbud. Vi ønsker oss sterke institusjoner som har vilje og mulighet til å prioritere og videreutvikle områder de er sterke på. Vi mener høyere utdanning er et nasjonalt ansvar i den forstand at staten må pålegge enkelte institusjoner å opprettholde små, periodisk upopulære fag, og også tilføre disse institusjonene nødvendige ressurser for å kunne beholde disse fagene i sin portefølje. Vi mener også at staten har ansvar for at det er tilstrekkelige studieplasser til de yrker som vårt velferdssamfunn trenger – med de ressurser det krever.

Vi vil også understreke behovet for å ivareta og videreutvikle samisk språk og kultur. Rekrutteringssituasjonen i samiskspråklig høyere utdanning er vanskelig. Problemstillingen er fellesnordisk, og det bør derfor vurderes en bredere utredning av dette feltet i nordisk regi.

Vi har i utgangspunktet samme mål, både Stjernø-utvalget, institusjonene i sektoren og UHR. Vi vil blant annet:

- At Norge skal være en ledende kunnskapsnasjon med en høyt utdannet befolkning
- At forskningsmiljøene våre skal være blant de fremste i verden
- At vi kan tilby høykvalitetsutdanning for å opprettholde velferdsstaten og samfunnet rundt oss
- At vi har ikke-diskriminerende, høykvalitets utdanningstilbud til alle, uansett livssituasjon og livsfase, og uansett hvor i landet de er bosatt
- At institusjonene deltar i kunnskapsnettverk med høy kompetanse og kvalitet, både nasjonalt og internasjonalt
- At finansieringen er tilfredsstillende og åpner for langsiktig planlegging

Så er det et spørsmål om hvordan vi når disse målene, og om Stjernø-utvalgets forslag er de beste, eller om det er alternativer som ikke er vurdert. Dette kommer vi tilbake til i våre merknader til de enkelte kapitlene.

Det vi savner, både i innledningskapitlene og i de senere kapitlene, er en grundigere drøfting som viser hvilke resonnementer som er lagt til grunn for de forslagene som er valgt. Det undrer oss også at flere av forslagene legges fram nærmest som frittstående løsninger som ikke ses i sammenheng eller i forhold til eventuelle endringer i institusjonsstrukturen.

Vi har også fått framlagt departementets oppsummering av kvalitetsreformen med tilhørende tiltak for å komme videre med reformen, og vi har fått en tilstandsrapport for universitets- og høgskolesektoren som viser høy aktivitet og stor omstillingsvilje og -evne ved institusjonene. En oppfølging av Stjernø-utvalgets innstilling må derfor forholde seg til de prosesser som allerede er i gang ved institusjonene.

I høringsbrevet fra Kunnskapsdepartementet blir det bedt om at høringsinstansene kommenterer spørsmålet om nasjonal styring i forhold til institusjonenes autonomi særskilt. Av hensyn til den akademiske og faglige friheten ønsker UHR stor grad av autonomi for institusjonene. I forskningslitteraturen om høyere utdanning i Europa er det vanlig å peke på at den økte autonomien som institusjonene har fått, ikke skyldes mindre statlig styring enn tidligere, men at det styres på en annen og mer indirekte måte enn tidligere. Styringen av høyere utdanning, selv om den er mindre preget av detaljstyring, vurderes som mer aktiv og omfattende enn tidligere. At institusjonene selv kan velge styrings- og ledelsesordning vurderes som en viktig forutsetning for institusjonenes autonomi. Det samme gjelder forslagene i Stjernø-utvalgets utredning av institusjonsstruktur. UHR vil understreke at institusjonene fritt må kunne vurdere samarbeidsformer og eventuelle sammenslåinger, ut fra institusjonenes autonome vurderinger av hva som vil styrke institusjonenes mulighet til å videreutvikle sine særtrekk og styrker. UHR er positiv til ønsket om mer langsiktighet og forutsigbarhet i diskusjonen av finansieringsmodeller. Vi er derimot skeptisk til langsiktige strategiske bevilgninger, dersom disse utfordrer institusjonenes autonomi. UHR ønsker bedre nasjonal og politisk styring på overordnet nivå og vil gjennom erfaringsutveksling og drøftinger bidra til å utvikle arbeidsdeling mellom institusjonene, der det er viktig.

Kapittel 1 – 5

Som nevnt over er UHR i all hovedsak enig i beskrivelsen som gis av situasjonen i norsk høyere utdanning, og vi kan ikke se noe krisepreg over situasjonen. Vi er imidlertid i likhet med Stjernø-utvalget åpne for at det er rom for endringer og forbedringer i situasjonen, blant annet fordi rammene rundt høyere utdanning, og også det samfunnet som utdanningsinstitusjonene skal betjene, har endret seg de senere årene, uten at dette har fått særlige konsekvenser for strukturen. Vi er også enige i at det er viktig å beholde institusjonell autonomi, fordi dette gir mulighet til en dynamikk i sektoren som det er viktig å ta vare på. Samtidig er det behov for å finne fram til tiltak som kan sikre at samfunnet får tilstrekkelig tilgang på arbeidskraft med høyere utdanning, både regionalt og nasjonalt. Utfordringen blir å finne fram til tiltak som sikrer best mulig samlet bruk av ressursene samtidig som det utøves en viss statlig styring og institusjonene ikke mister sin faglige autonomi.

Kapittel 6. Institusjonsstrukturen

Stjernø-utvalget skisserer fire ulike modeller for endringer i institusjonsstrukturen, og den modellen som har fått mest oppmerksomhet i den offentlige diskusjonen etter at utredningen ble presentert, er den såkalte "flercampusmodellen". Den innebærer at universiteter og høyskoler i samme område fusjoneres. Utgangspunktet er at nasjonale myndigheter beslutter hvem som skal fusjonere med hvem, og at resultatet blir 8-10 region- eller landsdelsuniversiteter.

Alternative modeller er den "binære" modellen, der høyskoler slår seg sammen og dagens universiteter fortsetter som nå, eller "nettverksmodellen", der institusjonene blir omtrent som i dag, men knyttes sammen i nettverk for å styrke master- og doktorgradsutdanningen. Så er det også foreslått en "prosess- og differensieringsmodell" som innebærer at institusjoner som ikke oppfyller visse minstekrav, pålegges å starte en prosess med mulig fusjon med en eller flere andre institusjoner.

Hensikten med alle de fire modellene er å motvirke faglig fragmentering og å sikre utdanning og forskning av høy kvalitet. Utvalget foreslår en kombinasjon av flercampusmodellen og prosess- og differensieringsmodellen, men UHR savner en tyngre drøfting av konsekvensene av de enkelte forslagene – for eksempel når det gjelder sentral styring og ledelse og når det

gjelder forholdet mellom ulike undervisnings- og ikke minst forskningstradisjoner i nye, sammenslåtte institusjoner. Vi kan heller ikke se at utvalget har gått inn i en vurdering av hvilke interne ulikheter og spenninger en slik løsning vil kunne gi. UHR finner det også underlig at utvalget ikke har sett nærmere på de erfaringer man har etter forrige store runde med sammenslåtte institusjoner, nemlig den store høgskolereformen i 1994.

For UHR er det viktig at alle former for fusjoner eller andre samarbeidsløsninger mellom institusjonene er basert på frivillighet. Etter kvalitetsreformen ser vi at institusjonene i økende grad søker samarbeid både innenfor og på tvers av institusjonskategorier, altså at en nettverks-lignende modell er i bruk og i utvikling ved institusjonene. Vi er noe forundret over at utvalget har lagt såpass liten vekt på de frivillige prosessene som allerede er i gang i sektoren. Dette er samarbeidsformer som er undervurdert, spesielt dersom de blir stimulert gjennom gode økonomiske insentiver og klare føringer i budsjett og styringsdialoger. Etter vår mening vil mange av de utfordringene som Stjernø-utvalget har pekt på, kunne løses med en kombinasjon av andre virkemidler, som for eksempel langsiktig finansiering og økonomiske virkemidler som stimulerer til samarbeid og arbeidsdeling.

Stjernø-utvalget kommenterer forholdet til Politihøgskolen spesielt og mener at institusjonen bør overføres fra Justisdepartementet til Kunnskapsdepartementet. UHR er uenig i dette, og kan ikke se noen grunn til at Politihøgskolen skal behandles annerledes enn Forsvarets høyskoler

Vi registrerer at det foreslås ”et rådgivende organ for profilering, diversitet og konsentrasjon som består av internasjonale eksperter, med et lite sekretariat på 1-3 personer som forankres administrativt i NOKUT. Organet skal rapportere om utviklingen og gi råd til departementet når det gjelder institusjonenes profiler og prioriteringer og om nødvendige tiltak.” Universitets- og høyskolerådet kan ikke umiddelbart se hvilken hensikt et slikt råd skal ha. Dersom rådet er tiltenkt en aktiv rolle blant annet når det gjelder spesifisering av faglig profil for nye, sammenslåtte universiteter, kan dette komme i konflikt med den akademiske frihet som institusjonene har. Etter vår mening vil spørsmål om tiltak være en del av den totalvurdering som gjøres før NOKUT gir sine anbefalinger til departementet. Så må departementet gjøre egne, politiske vurderinger ut fra NOKUTs anbefalinger.

Kapittel 7. Styring og ledelse i universitets- og høyskolesektoren

Universitets- og høyskolerådet ser ingen grunn til å endre den valgfriheten i ledelsesform som institusjonene har under dagens lov. Til det har loven fått virke i alt for kort tid, og vi kan ikke se at det er dokumentert uheldige konsekvenser av denne valgfriheten. Dette gjelder både for institusjonenes sentrale ledelse og for valg av styringsform nedover i institusjonen. Det er ulike ledelsesmodeller i sektoren som det er viktig å hente erfaringer fra. Av institusjonene er det et stort flertall som har valgt ledelse på institusjonsnivå, men vi nevner her at overgang fra valg til tilsetting av ledere på lavere nivå nå er gjennomført ved svært mange av våre medlemsinstitusjoner.

UHR mener at dagens modell der ingen gruppering i styret har flertall alene, er en god modell, men det må være opp til institusjonen å velge andre løsninger i den grad regelverket åpner for det.

Kapittel 8. Kriterier for akkreditering som universitet

Det finnes ingen entydig definisjon på hva som skal til for at en institusjon skal kunne kalle seg et universitet. Etter at vi fikk ”opprykkssordningen” med mulighet for overgang fra én institusjonskategori til en annen, har vi registrert en økt etablering av mastergrader og også doktorgrader, primært i de statlige høyskolene. Det ser imidlertid ut til at denne pågangen for å få godkjent nye gradsprogrammer har avtatt noe, og at institusjonene bruker ressurser på å styrke de programmene de har etablert. Kravet for å bli universitet i Norge er at institusjonen har fått godkjent 5 mastergrader og 4 doktorgrader. Ofte etableres disse studiene på områder som allerede er ganske godt dekket av andre institusjoner. Dagens regelverk kan dermed føre til en fragmentering av fagmiljøene både nasjonalt og internt på institusjonene. Nye studier må etableres innenfor institusjonens eksisterende finansielle rammer. Ved oppbygging av tilbud på master- og doktorgradsnivå vil det kunne bety en svekkelse av grunnutdanningene ved institusjonene. Dette er en lite ønskelig situasjon.

En forutsetning for kvalitetsreformen var at det fortsatt skulle være en arbeidsdeling mellom høyskoler og universitet, selv om forskning skal foregå ved alle institusjonstyper. Intensjonen var at universitetene fortsatt skulle ha en spesiell rolle ved å representere bredde i forskningsvirksomheten og ved å ha sterke forskningsmiljø i alle de fag de tilbyr. Dette var også en av grunnene til at det ikke ble lagt opp til endringer i finansieringssystemet for institusjoner som endrer kategori fra f.eks. høyskole til universitet.

Stjernø-utvalget, med unntak av utvalgsmedlem Marianne Harg, foreslår at selvstendig rett til å tildele én doktorgrad samtidig som institusjonen har minst 5000 studenter skal være kriteriene for å bli universitet. Utvalgsmedlem Harg er opptatt av at man bygger videre på de institusjonelle strukturer som finnes i dag, men at de ulike institusjonstypene gis en mer tydelig rolle innenfor det samlede universitets- og høyskolesystemet.

Universitets- og høyskolerådet kan ikke slutte seg til Stjernø-utvalgets forslag til nye kriterier for å bli universitet. UHR mener at kravene for å bli universitet ikke bare må baseres på kvantitative tellesystemer. Det bør derfor ikke bare være antall doktorgrader som avgjør om en institusjon kvalifiserer til å bli universitet eller ikke. Det må være klare, kvalitative krav knyttet til stabilitet og robusthet i forskning og forskerutdanning over tid. Disse kvalitative kriteriene må utredes videre. Doktorgraden(e) må ha en tung faglig forankring ved institusjonen, og det må gjøres en totalvurdering av institusjonens kvalitet og produktivitet. Undervisningen må være koblet med forskning på høyt nivå, og det må være et tilstrekkelig antall med kompetente vitenskapelig ansatte.

Vi nevner at medlemskap i den europeiske universitetsassosiasjonen (EUA) nå er knyttet til at institusjonen har tunge, seriøse forskningsmiljø med nasjonal og/eller internasjonal finansiering, og jevnlig og omfattende publisering på høyt internasjonalt nivå.

Vi er mer i tvil om det skal settes en nedre grense for antall studenter ved institusjonen og eventuelt hvor den grensen skal settes. Vi er ikke overbevist om at det alltid er antall studenter som sier noe om kvaliteten på et fag- eller forskermiljø. Kategorien ”vitenskapelige høyskoler” har en ganske lang tradisjon innenfor norsk høyere utdanning, og er et godt eksempel på at det ikke er noen automatisk sammenheng mellom institusjonens størrelse eller antall studenter og kvalitet på forskning og undervisning. Det er dramatisk når Stjernø-utvalget foreslår at denne kategorien skal avvikles uten at det legges frem gode forslag til hvordan disse institusjonene skal finne sin plass i den fremtidige strukturen. Universitets- og høyskolerådet mener det fortsatt må være mulig for institusjoner med høy faglig

anerkjennelse både nasjonalt og internasjonalt å bestå som egne institusjoner på universitetsnivå, selv om de tallmessig er små, både når det gjelder antall studenter og når det gjelder faglig stab. Vi savner en seriøs refleksjon rundt denne institusjonskategorien.

I likhet med Harg, er også UHR opptatt av at de ulike institusjonstypene skal ha en tydelig rolle innenfor det samlede systemet og at vi må ha et mangfold der kvalitet står i høysetet, ikke størrelse eller institusjonsbetegnelse.

Kapittel 9. En styrket forskerutdanning

På rapportens side 59 finner vi følgende formulering: ”normalordningen for doktorgrads-utdanning i framtiden blir at den organiseres i forskerskoler eller tilsvarende strukturerte opplegg[...]” Samtidig er det presisert (s 98) at det ikke finnes noen enhetlig definisjon av hva forskerskole er – og de som eksisterer i dag, er organisert på ulike måter. Uansett organisering og hva man kaller opplegget, mener Stjernø-utvalget at det viktigste er at doktorgrads-studentene inngår i et større faglig fellesskap hvor de kan delta i noe som gir merverdi i forhold til avhengighet av én veileder og et begrenset kurstilbud (s 101).

Universitets- og høgskolerådet støtter dette, og viser til at vårt forskningsutvalg definerer forskerskoler som utvidede møteplasser med strukturerte opplegg som fyller et minstekrav når det gjelder antall studenter og involverte veiledere, krav til kursvirksomhet og seminarer. Det understrekes at tilgangen på veiledning av høy faglig kvalitet er en forutsetning for gjennomføring. Forslaget om årlig støtte på 300 mill viser at utvalget har tatt dette på alvor og har forstått at dette koster.

UHRs forskningsutvalg peker også på at begrepsbruken rundt doktorgradsutdanning og forskerskoler må bli mer entydig. Videre bør ordningen med forskerskoler ikke begrenses til én modell, men tilpasses fagenes egenart og organisering.

UHR vil understreke betydningen av at forskerutdanningen er integrert i forskningen ved institusjonene. Dette gjelder både forskerskoler og institusjonenes ordinære doktorgradsprogrammer. UHR er videre enig med Stjernø-utvalget i at forskerskoler bør forankres på institusjonsnivå, og med én institusjon som har hovedansvar. UHR vil understreke at de økonomiske midlene som er foreslått til drift av forskerskoler må kanaliseres gjennom den institusjonen som har hovedansvar for den aktuelle forskerskolen. Vi ønsker også å trekke fram at dette er prosesser som er i gang i dag og som kan videreutvikles innenfor den struktur og de styringsmekanismer vi har i sektoren.

Kapittel 10. Finansieringssystemet for universiteter og høgskoler

Kvalitetsreformen medførte også endringer i institusjonenes finansieringssystem. Og det har vært en konstant kilde til diskusjon senere. Nå har departementet bestemt at ordningen skal evalueres i 2009. UHR mener det er en klok beslutning. Etter vår mening er det helt nødvendig med en helhetlig vurdering av systemet før det gjennomføres større endringer.

UHR vil aller først understreke betydningen av at institusjonene har en forutsigbar og betydelig basisbevilgning. Basisbevilgningen er avgjørende for å sikre institusjonenes autonomi og utførelse av viktige samfunnsoppgaver.

Stjernø-utvalget foreslår at dagens modell videreføres, men med en viss omfordeling til fordel for økte strategiske bevilgninger på bekostning av de resultatbaserte elementene og

basiskomponenten. Det foreslås dessuten at basisfinansieringen dekomponeres slik at den blir mer transparent.

Stortingsmeldingen om kvalitetsreformen har pekt på at det er et behov for en evaluering av finansieringssystemet. Dette arbeidet er igangsatt, og UHR mener at Stjernø-utvalgets forslag vedrørende finansieringssystemet bør tas med i denne evalueringen. Universitets- og høyskolerådet forutsetter at både UHR og institusjonene blir tungt involvert i dette arbeidet.

Mange har reist kritikk mot at publiseringskomponenten i finansieringssystemet ikke dekker lærebøker. Dette har KD imidlertid kommentert i stortingsmeldingen om evalueringen av kvalitetsreformen, og at en komponent basert på produksjon av lærebøker skal vurderes. Utredning av dette som en ny resultatbasert finansieringskomponent er startet.

Stjernø-utvalget har vektlagt den betydning finansieringsordningen har for at institusjonene og fagmiljøene skal kunne arbeide langsiktig. Det er foreslått innført et system med avtaler mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet nettopp for å styrke langsiktigheten i virksomheten. Treårige budsjetter er innført i alle de øvrige nordiske land, og UHR har lenge påpekt behovet for mer langsiktighet og forutsigbarhet i budsjettene. Samtidig må ikke bruk av langsiktige kontrakter og strategiske bevilgninger føre til reduksjon av den autonomi som loven gir institusjonene. UHR mener det er svært viktig at institusjonene ikke fratas de muligheter som dagens lov gir, til å styre sin egen faglige og strategiske utvikling.

UHR vil også påpeke at finansieringssystemet i framtiden bedre må stimulere til samarbeid mellom institusjonene i sektoren og også til samarbeid med randsone og forskningsinstitutt. Pr i dag oppleves en del av både rammebetingelser og finansieringssystem å være disinsentiver til samarbeid, og mer som insentiver til konkurranse og fragmentering.

Det er videre foreslått at departementet og UHR sammen utvikler et tydelig mål- og rapporteringssystem slik at institusjonene får de frihetsgradene og det ansvaret de trenger for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre og som er i samsvar med de intensjoner for autonomi som er gitt i loven av 2005. UHR ser positivt på dette, men er samtidig opptatt av at man da må se på rapporteringssystemet noe mer helhetlig. Det påhviler institusjonene et omfattende rapporteringssystem i dag – med en detaljeringsgrad som er basert på et kontrollregime i tråd med tradisjon fra statlig styring i tidligere tider. UHR mener det bør arbeides videre med dette for å redusere kravet til detaljrapportering, slik at en får et enklere og mer oversiktlig system å forholde seg til. Det kan fortsatt bli like informativt som dagens systemer og bør være arbeidsbesparende og effektiviserende i forhold til dagens administrative løsninger.

Kapittel 11. Små studiesteder

UHR mener det ikke er noen automatisk sammenheng mellom studiestedets størrelse og kvaliteten på den undervisning og forskning som gjøres. UHR mener man må se på det som er foreslått i kapittel 6, og søke å bedre kvalitet og robusthet gjennom mer forpliktende avtaler mellom store og små studiesteder. Vi vil også understreke den betydning som tilbud innen høyere utdanning har for kompetanseoppbygging i lokale og regionale miljøer, herunder også for samiske miljøer.

Kapittel 12. Dimensjonering, arbeidsdeling og ansvar for små og utsatte fag

UHR ser dimensjonering og arbeidsdeling når det gjelder utdanning til de yrker som samfunnet har behov for, som en sak som er såpass forskjellig fra dette med små og utsatte fag, at dette kapitlet burde vært splittet i to kapitler for at begge områdene skulle fått den oppmerksomhet som er nødvendig.

Kapitlet omtaler i all hovedsak dimensjonering og rekruttering til blant annet fagområder som man regner som spesielt kritiske, dvs. områder der det ikke utdannes nok kandidater fordi behovet i samfunnet er stort. Det nevnes både ingeniør- og realfag sammen med helsefagene. UHR er enig i at dimensjonering innenfor disse fagområdene er viktig for å sikre at samfunnet får den arbeidskraften som trengs. For oss er det imidlertid litt vanskelig å se hvordan det på den ene siden skal være studentenes etterspørsel som styrer den samlede kapasiteten av studieplasser, samtidig som departementet skal sørge for at det er tilstrekkelig antall studieplasser til at "sentrale samfunnsområder får tilført den kompetansen som er nødvendig." Det er ikke gitt at studentene nødvendigvis velger de studiene som har mange studieplasser.

UHR er enig i at arbeidsdelingen mellom institusjonskategoriene kan bli klarere, og at det muligens kan være nødvendig med politiske føringer for å sikre dette. Her må man imidlertid balansere ønsket om politisk styring mot institusjonenes lovfestede autonomi.

Med små fag tenker UHR på fag som enten har fått et dramatisk fall i søkertall, selv om faget historisk sett har hatt store studentkull, eller et fag som aldri har vært stort, verken i søkertall eller vitenskapelig stab, men som kan sees som et kulturbærende fag, og som derfor må opprettholdes.

Dette kan være vanskelig i en resultatbasert finansiering. Etter UHRs mening må det derfor politiske grep til for å sikre at denne type fag kan opprettholdes selv om studietilbudet ikke nødvendigvis er økonomisk bærekraftig i en kortere eller lengre periode. Det er viktig at kompetansen i slike fag konsentreres for å unngå uhensiktsmessig fragmentering av ressursene. I denne prosessen bør en ikke bare se til Norge, men også inkludere Norden. UHR støtter også forslaget om at de nasjonale fakultetsmøtene under UHR trekkes inn i arbeidet.

Kapittel 13. Universitet på internasjonalt nivå?

Universitets- og høgskolerådet er enig med Stjernø-utvalget i at det ikke bør arbeides for ett eller flere eliteuniversiteter i Norge gjennom en særskilt nasjonal satsing. Det er bedre måter å bruke ressursene på for å nå nasjonale politiske mål for høyere utdanning og forskning.

UHR støtter Stjernø-utvalgets forslag om å videreføre og eventuelt bygge ut ordningen med sentre for fremragende forskning, eller andre typer sentre som vi etter hvert har fått erfaring med (SFI og YFF, for eksempel). Vi er også enig i at det må skje en målrettet styrking av nasjonalt prioriterte forskningsområder ved de ulike institusjonene, og at det må legges til rette for at også de "nest beste" miljøene kan bli bedre. Dette må likevel ikke skje på en slik måte at det rammer toppmiljøene.

Kapittel 14. Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

Universitets- og høgskolerådet er enig med Stjernø-utvalget i at det er behov for å styrke flere av de profesjonsutdanningene som tradisjonelt har vært gitt ved høyskolene. Med dagens "opptrykksmulighet" fra høyskole til universitet vil flere av disse utdanningene også gis ved

universiteter. Og på sikt kan man ikke se bort fra at dette kan føre til en kvalitetsforskjell på utdanningene.

Uansett hvor studentene tar de aktuelle utdanningene er imidlertid praksis et viktig element i utdanningene. Kvaliteten på praksisperiodene varierer sterkt, og det er nødvendig å finne fram til ordninger som kan brukes på de forskjellige utdanningene. UHR støtter utvalget når det sier at det er viktig å sidestille praksisopplæringen med det som foregår ved institusjonene for på den måten å stimulere til økt kvalitet på praksisdelen. UHR mener også at man etter hvert kan se til andre land som har tilsvarende utdanninger og hvordan de arbeider i forhold til praksiselementet.

UHR er også enig i at det fortsatt er nødvendig å arbeide målbevisst med kompetanseoppbygging hos personalet i disse utdanningene, og støtter forslaget om ekstra midler fra departementet til dette arbeidet.

Når rammeplaner bringes på bane, er det flere ting som må vurderes. Vi ser at det kan ses som et problem i forhold til faglig autonomi, på den annen side ser vi at det kan være nødvendig med et visst felles minimum når det dreier seg om utdanning til yrker som krever autorisasjon. Rammeplaner er kanskje ikke den beste løsningen for å sikre at alle studenter har en viss felles basiskompetanse i sentrale fag. Planene gir fortsatt til dels sterke føringer på hva utdanningen skal inneholde, selv om det er gjort mange endringer i løpet av de senere årene. UHR er enig med utvalget i at det kan skje en del faglig koordinering gjennom de nasjonale rådene, selv om det er viktig å være klar over at disse rådsorganene ikke kan "instruere" institusjonene eller fagmiljøene. Rådsorganene vil også bidra inn mot utformingen av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning, med klare formuleringer om hvilke kunnskaper, ferdigheter og holdninger studentene skal besitte etter gjennomført utdanning. Et slikt rammeverk vil på sikt trolig kunne erstatte rammeplanene. Arbeidet med dette rammeverket er knapt nok startet, så det vil ta tid før dette er på plass. UHR viser til uttalelser fra sine nasjonale råd, og mener primært at rammeplaner ikke må fjernes. Sekundært kan man vurdere deres rolle når nasjonale kvalifikasjonsrammeverket er fullverdig implementert.

Kapittel 15. Sentre for fremragende undervisning

Universitets- og høyskolerådet ser positivt på at utvalget vil rette oppmerksomheten mot kvaliteten på undervisningen i høyere utdanning. Etablering av sentre for fremragende undervisning *kan* være et middel her, men det er neppe den eneste løsningen. UHR mener et slikt tiltak bør utredes nærmere før det eventuelt etableres ett eller flere sentre, som en forsøksordning. Faren ved etablering av slike sentre er at de kan føre til at det enkelte fagmiljøs ansvar for undervisningskvaliteten blir mindre.

Vi nevner også at departementets forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger ved universiteter og høyskoler har fått på plass dosentstillingen som en opprykksstilling som skal være på nivå med professor, men med en bredere faglig basis med utgangspunkt i undervisnings-, profesjons- og yrkesutøvelse og -kunnskap. Forhåpentligvis vil det at yrkes-/profesjonskunnskap og fremragende undervisningskompetanse blir klart meritterende også stimulere miljøene til å satse på utvikling av høy undervisningskompetanse.

Kapittel 16. Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

Universitets- og høyskolerådet ser det slik at høyskolenes viktigste bidrag til innovasjon og regional utvikling er gjennom utdanning av personer med velfundert og solid kunnskap, primært innenfor helse- og sosialfagområdet, lærerutdanning, ingeniør- og økonomifag.

Mange høyskoler har også nasjonale oppgaver på spesielle områder (for eksempel optometri ved Høgskolen i Buskerud, film og fjernsyn ved Høgskolen i Lillehammer og logistikk ved Høgskolen i Molde). Høgskolene bør ha et nasjonalt ansvar for å frambringe ny kunnskap på de områdene der de har hovedansvar, og det bør legges til rette for dette.

Kompetanseoppbygging, spesialisering og konsentrasjon bør skje i samarbeid med de beste forskningsmiljøene, og Universitets- og høyskolerådet er stort sett positive til de forslagene som er lagt fram her. Flere av forslagene vil bidra til å ansvarliggjøre både institusjon og regionalt næringsliv og stimulere til ytterligere samarbeid.

Vi ser imidlertid med en viss skepsis på at det foreslås etablert ytterligere indikatorer og verktøy for rapportering, evaluering og oppfølging på området regional utvikling, og viser til vår kommentar tidligere under finansieringsmodellen om at det er nødvendig å se nærmere på rapporteringsrutiner slik at vi unngår ytterligere belastning på institusjonenes administrative stab.

UHR vil understreke nødvendigheten av samspill mellom institusjonene og lokalt/regionalt næringsliv eller andre aktiviteter for å finne gode løsninger på det praksisplassbehovet som er for profesjonsutdanningene i høyskolene. Stjernø-utvalget foreslår at departementet aktivt må søke å koordinere innsatsen og interessene til ulike offentlige myndigheter bedre. Praksisfeltet er kanskje nettopp et slikt område.

Kapittel 17. Internasjonalisering i høyere utdanning

UHR er enig i forslagene Stjernø-utvalget kommer med. UHR understreker betydningen av sterk innsats for internasjonalisering både innenfor forskning og utdanning. UHR vil levere innspill til den nye stortingsmeldingen om internasjonalisering etter diskusjon i representantskapsmøtet 28. mai.

Kapittel 18. Etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning

Her peker Stjernø-utvalget på et område som jevnlig får politisk oppmerksomhet, men som fortsatt skaper store utfordringer for institusjonene. Vi er enig med utvalget i at dette er et område som krever felles engasjement både fra myndigheter og fra utdanningsinstitusjonene for å oppnå økt rekruttering, bedre gjennomføring og bedre muligheter på arbeidsmarkedet etter endt utdanning. Spørsmålet er om ikke forslaget om at KD skal pålegge institusjonene å utarbeide egne planer for etnisk likestilling og integrering og også avsette interne budsjettmidler til arbeidet, griper inn i institusjonenes autonomi. Det vises til høringsuttalelsen fra UHRs utdanningsutvalg.

UHR støtter for øvrig de tiltakene som er foreslått. Flere forsøksprosjekt på området bør iverksettes.

Kapittel 19. Situasjonen for funksjonshemmede i høyere utdanning

UHR støtter også her de forslagene som er lagt fram, også dette at institusjonene pålegges å rapportere om forholdene for funksjonshemmede studenter årlig.

Kapittel 20. Likestilling

UHR registrerer at Stjernø-utvalget vurderer det slik at de største hindringene for økt likestilling ligger utenfor universitets- og høyskolesektoren. Uavhengig av om dette er riktig, mener UHR at Stjernø-utvalget inntar en defensiv og resignert holdning, og tyr til forklarings-

modeller i stedet for å svare på bestillingen i mandatet. UHR mener at både utdanningssektoren og nærings- og samfunnsliv må ta inn over seg den betydning gode rollemodeller har for utdannings- og yrkesvalg, og søke å bearbeide måten fag og virksomhet presenteres og fremstår på for å få studenter til å velge utradisjonelt.

UHR støtter forslag som vil bidra til jevnere kjønnsbalanse i faste toppstillinger. Det er viktig at bruk av slike tiltak fremstår som et ledd i arbeidet med å heve den samlede kompetansen ved institusjonene, og dermed som et ledd i kvalitetsarbeidet i utdanning og forskning.

Kapittel 21. En mer kunnskapsbasert utdannings- og forskningspolitikk

Stjernø-utvalget hevder at ”forskningsinnsatsen knyttet til høyere utdanning og høyere utdanningsinstitusjoner som helhet er for svak, fragmentert og uoversiktlig.” UHR kan si seg enig i dette. Institusjonene kan gjerne formidle mer fra den kunnskaps- og forskningsproduksjonen som finnes innenfor de enkelte fagmiljøene. Det er viktig at tilgang til dokumentasjonen blir offentlig tilgjengelig på en enkel måte. UHR mener det er viktig å finne frem til løsninger som sikrer åpen tilgjengelighet til forskningsresultater, men som også sikrer kvalitet og håndtering av opphavsrettslige spørsmål. Det å sikre åpen tilgang (”Open access”) til databaser, tidsskrifter og artikler er et steg i riktig retning. Det er også viktig å kunne følge med og helst delta i internasjonal virksomhet på dette punktet.

UHR stiller seg positiv til forslagene.

Kapittel 22. Økonomiske og administrative konsekvenser

UHR er godt fornøyd med at utvalget har gjort visse forsøk på å kostnadsberegne de foreslåtte tiltakene. Vi er enig med utvalget i at ”reformen og de positive forventede effektene er avhengig av at det gis en tilstrekkelig finansiering, ikke minst for å redusere risikoelementene knyttet til gjennomføringen. Uten en slik tilleggsfinansiering kan ikke reformen gjennomføres.”

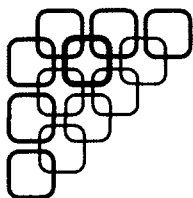
Stjernø-utvalget tenker nok her primært på den omfattende strukturreformen som de har foreslått, men det er også flere av de andre tiltakene som ikke vil la seg gjennomføre innenfor de rammer som institusjonene har til rådighet i dag. Arbeidet knyttet til forskerskoler er ett eksempel.

UHR ønsker videre å påpeke at administrasjonens rolle i liten grad er omtalt i utredningen. Slik det nå står, kan administrasjonens kompetanse og rolle oppfattes som lite viktig, og UHR vil understreke at institusjonene har behov for gode administrative tjenester om de skal kunne utvikle seg både strategisk og faglig. Det har kommet en rekke store og komplekse administrative systemer de siste årene i tillegg til en rekke nye rapporteringskrav. En konsekvens av dette er at kravene til drifts- og støttepersonell har økt i tillegg til store driftskostnader.

UHR er enig i Stjernø-utvalgets vurderinger i dette kapitlet.

Kapittel 23. Særuttalelse fra utvalgsmedlem Marianne Harg

Utvalgsmedlem Marianne Hargs særuttalelse representerer en balanse på flere områder i forhold til de noe forenklete beskrivelser som er gitt av utvalgets flertall. Vi mener hennes kommentarer vil være verdifulle i det videre arbeidet med å møte de utfordringer sektoren står overfor.

NOTAT

Til: UHR
Fra: UHRs bibliotekutvalg

Vår dato: 07.05.2008
Vår ref.: 08/73- 19
Saksbehandler: Sigrid Tollefsen

Høringsuttalelse fra UHRs bibliotekutvalg til NOU 2008:3 Sett under ett

UHRs bibliotekutvalg (UHR B) skal være et bindeledd mellom medlemsinstitusjonenes biblioteker og fremme nasjonalt samarbeid og faglig koordinering mellom dem. Utvalget skal også bidra til at det utformes en felles nasjonal strategi for universitets- og høgskolebibliotekenes oppgaver, samt bidra til å definere og avklare bibliotekenes oppgaver i forhold til egen institusjon og i forhold til samfunnet og det offentlige.

UHR B ser det derfor som naturlig å komme med høringsuttalelse til NOU 2008:3 "Sett under ett" og har følgende kommentarer til innstillingen:

Innledning

Utredningen "Sett under ett" legger vekt på betydningen av høyere utdanning og forskning i kunnskapssamfunnet i dag. Universitets- og høgskolebibliotekene understøtter dette gjennom å bidra til eierinstitusjonenes kunnskapsforvaltning og kunnskapsformidling. UH-bibliotekene inngår i frivillige nettverk hvor ressurser formidles gjennom fjernlån, oversendelse av digitale dokumenter, og tilgang til informasjon via felles kataloger (BIBSYS). Dette samarbeidet har betydning for utviklingen av Norge som kunnskapsnasjon.

Kvalitetsreformen vektla studentenes læringsmiljø og forutsatte nye arbeidsmetoder og utvidete tjenester fra bibliotekene. Undervisning og veiledning som bidrar til studentenes informasjonskompetanse står nå sentralt i bibliotekenes virksomhet. Og nye arbeidsoppgaver er kommet til, bl.a. elektronisk publisering og etablering av åpne institusjonelle arkiver for parallellpublisering av forskning. Biblioteket er en del av (og bør være en del av) det totale faglige og pedagogiske tilbudet ved UH-institusjonene.

Tilgang til kunnskapskilder

Utredningen omtaler betydningen av åpen tilgang til kunnskap som produseres ved UH-institusjonene. UHR har lenge arbeidet for åpen tilgang for forskningsresultater og ser positivt på at utredningen også fremhever dette. Å gi tilgang til vitenskapelige artikler og fagdatabaser er sammensatte og kostnadskrevenende tjenester, og UHR mener det er viktig å finne en balansegang som sikrer åpen tilgjengelighet til forskningsresultatene, men som samtidig sikrer kvalitet og god håndtering av opphavsrettslige spørsmål.

Et annet tiltak som fremmer tilgang til kunnskapskilder er et mer sentralt grep omkring finansieringen av lisenser. UHR B vil anbefale at spørsmålet om nasjonal tilgang til utvalgte kunnskapskilder utredes nærmere. Nasjonal finansiering av utvalgte kunnskapskilder vil fremme kunnskapssamfunnet og gi mer effektiv utnyttelse av ressursene. Utredningen viser til

at Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten har en særskilt oppgave når det gjelder utarbeidelsen av systematiske kunnskapsoversikter. UHR B henviser til Helsebiblioteket.no som inngår i kunnskapssenteret for helsetjenesten som et eksempel på at det er mulig å løse spørsmålet om nasjonal tilgang til visse sentrale kunnskapskilder.

Et sterkere nasjonalt fokus på tilgang til kunnskapskilder betyr også at det må satses på god infrastruktur og dermed blir også viktig at bibliotekssystemet (BIBSYS) fungerer optimalt.

Vurdering av kilder og informasjonsferdigheter

Utredningen legger vekt på at dagens studenter skal kunne forholde seg til store mengder informasjon, og at de må opparbeide seg ferdigheter til å kunne forholde seg til informasjonen på en kritisk måte. UH-bibliotekene har lenge arbeidet med denne problemstillingen og UHR B synes det er bra at utredningen fokuserer på dette. UH-bibliotekene driver i dag en utstrakt opplærings- og undervisningsvirksomhet innenfor egne institusjoner. Denne virksomheten utgjør en stadig større andel ved bibliotekene og UHR B vil fremheve betydningen av dette arbeidet og oppfordre til tettere samarbeid mellom bibliotek og fagmiljøene spesielt med henblikk på implementering av nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk som bl. a. vektlegger informasjonskompetanse som en sentral ferdighet studentene skal ha ved fullført studium.

Finansiering

I dag er de fleste UH-bibliotek finansiert gjennom basisbevilgningen. UHR B ser det som viktig at den finansielle situasjonen til UH-bibliotekene også analyseres grundig dersom forslaget til ny finansieringsmodell følges opp. En finansieringsmodell med større vektlegging av strategiske bevilgninger kan slå uheldig ut for bibliotek tjenestene hvis dette også innebærer en reduksjon av basisbevilgningen. Utredningen foreslår at UHR inviteres til samarbeid for utarbeidelse av mål og rapporteringssystem for institusjonene, og UHR B ser det som viktig at bibliotek tjenesten også inngår i dette systemet.

Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

UHR B vil påpeke at også utdanningene i bibliotek- og informasjonsvitenskap er en profesjonsutdanning. Utfordringene som fremheves for ingeniør-, sykepleie- og lærer-utdanningene er også relevante for bibliotek- og informasjonsfag, og UHR B foreslår derfor at økt innsats på forskning og tiltak for bedring av studiekvalitet også omfatter bibliotek- og informasjonsutdanningene.

Avslutning

Utredningen foreslår endringer i dagens utdannings- og forskningsstruktur. UHR B mener at studenter og ansatte må sikres god tilgang til kunnskapskilder og bibliotek tjenester uavhengig av strukturmodell, da bibliotekets virksomhet er en sentral støttefunksjon for utdanning og forskning også utover ordinær infrastruktur som øvrige administrative fellessystemer.

For øvrig vil vi henvise til UHRs høringsuttalelse til "Bibliotekreform 2014"¹. Det er planlagt en stortingsmelding både om bibliotek og om digitalisering, og UHR B vil oppfordre Kunnskapsdepartementet til å legge vekt på universitets- og høyskolebibliotekenes betydning og rolle i meldingsarbeidet.

¹ http://www.uhr.no/documents/07_11_2_H_ring_Bibliotekreform_2014_endelig.doc

Kommentarer til NOU nr.3: 20007-2008 *Sett under ett* UHRs forskningsutvalg

1. Innledning

Utredningen representerer en nyttig gjennomgang av strukturen i høyere utdanning og et godt utgangspunkt for en diskusjon om retningen i sektorens videre utvikling. UHRs forskningsutvalg har diskutert innstillingen på to utvalgsmøter. Deler av innstillingen har også vært diskutert i Publiseringsutvalget.

2. Oppsummering

UHRs forskningsutvalg mener at:

- Forskningsutvalget slutter seg til de overordnede utfordringene i sektoren, men savner en grundigere analyse og tallmateriale som kunne støttet opp under vurderinger og forslag. Utdanning blir forholdsvis dominerende på bekostning av forskning. I tillegg er analysen av UoH-sektoren i en internasjonal sammenheng svak.
- Utvalget støtter sammenslåinger basert på frivillighet som leder til internt homogene institusjoner, fulgt opp med hensiktsmessige insentiver.
- Det er positivt av det foreslås en mer langsiktig og transparent finansieringsmodell, denne må også stimulere til spissing og samarbeid. Det bør ikke innføres endringer i finansieringsmodellen som svekker institusjonenes autonomi og basisfinansiering.
- Samarbeid om forskerutdanning bør skje i forskerskoler for å skape større faglige møteplasser for doktorgradsstudenter. Dette vil styrke norsk forskning generelt. Hovedansvaret for doktorgradsutdanningen er likevel forankret i institusjonenes doktorgradsprogrammer. Det er bra med elitesatsing, og forskerutdanningen bør også brukes til differensiering.
- Forholdene bør legges til rette for at vitenskapelige elitemiljøer kan spille med i forskningsfronten internasjonalt. Gode forskermiljøer må få bedret ressurstilgang og infrastruktur for å kunne bli enda bedre.
- Hvordan samspillet mellom de UoH-institusjonene og instituttsektoren er tenkt, både mht. forskning og forskerutdanning bør utredes. UHR blir gjerne med på en diskusjon rundt forskningsinstituttens plass i norsk forskning.
- Forslaget om program for kompetanseheving i de korte profesjonsutdanningene er godt. Samarbeid og konsentrasjon bør kjennetegne tiltak som skal styrke forskningen.
- Stjernøutvalgets tiltak for likestilling må følges opp. Hva angår tiltak rettet mot forskning på og for svake grupper som etniske minoriteter og også funksjonshemmede, savnes mer konkrete forslag til tiltak.
- Forslag til sammenslåing av vitenskapelige høyskoler er ikke faglig begrunnet. De vitenskapelige høyskolene bør ikke påtvinges fusjon.

3. Analysen

UHR støtter Stjernøutvalgets grunnleggende problemforståelse av sektoren, som går ut på at det er for mange svake faggrupper innenfor master- og doktorgradsutdanning og at en del studiesteder er for små til å opprettholde tilstrekkelig sterke fagmiljøer på egen hånd. Doktorgradsutdanning i svake miljø kan gjøre institusjoner og fag sårbare og lite produktive, og potensielt føre til kvalitetsproblemer med derav følgende ineffektiv ressursbruk. De viktigste drivkreftene bak denne utviklingen er i følge Stjernøutvalget kvalitetsreformen og akkrediteringsforskriftens krav til forskningsbasert utdanning, NOKUTs kvalitetskriterier samt en finansieringsmodell som inneholder konkurranseelementer, men ingen samarbeidsinsitamenter.

Analysen har likevel noen svakheter. Dokumentasjonsgrunnlaget er for svakt; utredningen preges av lite statistikk og postulerer plausible, men udokumenterte og generelle sammenhenger. Bruken av en del sentrale begreper som forskning, forskningsbasert undervisning og praksisbasert FoU er upresis og brukes til dels inkonsistent. Analysen er dessuten lite nyansert når det gjelder kompleksiteten som preger de ulike disipliner, fagmiljø og institusjoner. Ønsker man for eksempel å ivareta mangfoldet, eller er det en mer enhetlig sektor som er målet? Det er dessuten en svakhet ved innstillingen at instituttsektoren ikke er vurdert i denne sammenhengen; instituttene representerer jo en viktig del av norsk forskning, og bør ha tydeligere koplinger til forskningen ved UoH-institusjonene enn hva tilfellet er i dag. Når analysen fremstår som så vidt unyansert, skaper det også usikkerhet om konsekvensene av de foreslåtte tiltakene.

For å møte de store utfordringene ved norske universiteter og høyskoler mener UHR at det er behov for mekanismer som stimulerer til samarbeid for å bygge sterke fagmiljøer, ikke minst mellom geografisk spredte studiesteder. Særlig er det viktig å styrke kvaliteten på forskningen. Det er behov for en styringsstruktur som forhindrer etablering av små, sårbare faggrupper, men som bidrar til rasjonell arbeidsdeling mellom institusjoner. Videre må også finansieringsmodellen stimulere til oppbygging av robuste fagmiljø og til at institusjonene utvikler sin egenart. Gode forskningsvilkår, langsiktige tiltak for ivaretagelse av fremragende forskningsmiljøer - eksemplifisert ved SFF, YFF og SFI - kompetanseutviklingsprogrammer for utdanninger med svake forskningstradisjoner og kvalitativt styrket forskerutdanning har særlig stor betydning for den faglige utviklingen både ved universiteter og høyskoler.

4. Hovedgrepet - institusjonsstrukturen

Stjernøutvalget mener at en sammenslåing av institusjoner, slik at fag og utdanninger samles i større og robuste enheter, er nødvendig for å fremme kvalitet i forskning og utdanning. Dette hovedgrepet kombineres med en prosess tilnærming der institusjonene selv fremmer forslag om hvilke andre institusjoner de naturlig hører sammen med. Slike fusjoner "nedenfra" skal bidra til etablering av institusjoner som har forskjellige profiler og egenart, men er relativt homogene internt. Målet er flercampusuniversiteter i hver landsdel, som utvikler sin egen fagprofil, har ansvar for å utvikle doktorgrader og sikrer en organisering som hindrer fragmentering.

Til slike fusjoner knytter det seg flere typer spenninger, som gjør at UHR ikke kan anbefale modellen:

Faglige: Ulike fagkulturer har ulik tilnærming til sin virksomhet, og til dels ulikt verdigrunnlag. Selv om homogenitet etterstrebes, vil resultatet etter fusjon av hele institusjoner i dagens struktur, bli heterogenitet, altså en ikke ubetydelig diversitet også internt på flercampus.

Geografiske: Det er lang avstand mellom "de styrte" og "de som styrer", og det vil lett oppstå geografiske motsetninger av den typen man ser i de regionale helseforetakene.

Forskningsmessige: Fusjon av universiteter og høyskoler blander kulturer med sterke grunnforskningstradisjoner med kulturer med svakere og annerledes forskningstradisjon. Det vil i seg selv skape kulturelle spenninger.

Finansielle: Universiteter og høyskoler har ulikt finansieringsgrunnlag for forskning. Dersom det ligger en forventning om utjevning av finansieringen over tid, vil det skape sterke spenninger mellom fagmiljøene.

UHRs forskningsutvalg ser en fare for at en flercampusmodell vil kunne trekke oppmerksomheten bort fra forskningen og øke den interne diversiteten når det gjelder kultur og kompetanse - med varierende grad av interne motsetninger i lang tid som resultat. Dersom disse institusjonene skapes ved tvang, vil det bli meget krevende store og forskjelligartede organisasjoner å lede, og det er betydelig risiko for at de må bruke så stor energi på å bearbeide interne spenninger at de ikke kan bli offensive, utadrettede kvalitetsinstitusjoner. Utvalget støtter fusjoner som leder til institusjoner med interne homogenitet. Slike fusjoner bør baseres på frivillighet og hensiktsmessige insentiver.

Uansett videre prosess vil tiltak for å styrke samarbeid i og mellom institusjoner og mellom fag og profesjoner kunne spille en viktig rolle fremover. Her er utvalgets forslag om forskerskoler særdeles positivt. UHRs forskningsutvalg mener det også er potensial for økt samarbeid på andre områder; det gjelder særlig på utdanningsområdet, men også når det gjelder ordinært forskningssamarbeid, praksisrettet FoU og innovasjon og regional utvikling (se vedlagte notat).

Med utgangspunkt i resonnementet over, mener utvalget det er mulig å realisere en struktur av institusjoner med indre homogenitet, ekstern differensiering og lavt spenningsnivå etter følgende mønster:

- Sammenslåinger baseres på frivillighet og stimuleres med begrensede finansielle insentiver.
- Breddeuniversitetene og de vitenskapelige høyskolene gjør sin kompetanse tilgjengelig nasjonalt ved å være drivkrefter i nasjonale forskerskoler og deltar i nettverk med andre institusjoner der det er etterspørsel etter deres kompetanse.
- Statlige høyskoler er drivkrefter i nasjonale nettverk der de har nasjonalt unike tilbud.
- Statlige høyskoler søker samarbeidsløsninger for å skape større, internt homogene enheter for de korte profesjonsutdanningene. De store enhetene stimuleres til å utvikle master- og doktorgradsutdanning der de har faglig styrke. Slike institusjoner må gjerne kunne kalles universitet dersom de har tilstrekkelig kvalitet og omfang.
- Vitenskapelige høyskoler bør også kunne bruke universitetsbetegnelsen i en slik struktur.

5. Universitetsakkrediteringskriteriet

Som erstatning for dagens krav om fem mastergrader og fire doktorgrader for å oppnå universitetsstatus foreslår Stjernøutvalget å redusere kravet til én doktorgrad, men at institusjonene skal ha minimum 5000 studenter. Forslaget krever etter vår oppfatning ytterligere presiseringer. Tenker man seg for eksempel at en institusjon etter oppnådd universitetsstatus står fritt til å etablere nye doktorgrader på alle områder, uten ytterligere akkreditering selv om det mangler grunnforskningsmiljøer som kan veilede?

Forskningsutvalget er usikker på om forslaget vil motvirke at det etableres mange og svake PhD-utdanninger, noe som det jo er en hovedhensikt å forhindre. Det er også uklart hvilken effekt størrelseskravet vil gi: Hvordan telles antallet studenter? Gjelder samme krav uansett om studentene er samlet på ett sted eller spredt på mange forskjellige studiesteder? Vi tror

ikke at dette kravet nødvendigvis vil sikre faglig sterke miljøer slik hensikten er, hvis man ikke håndhever størrelseskriteriet strengt og dessuten krever et robust forskermiljø i henhold til strenge kriterier. Forskningsutvalget mener at NOU-rapporten ikke har drøftet spørsmålet om universitetsakkreditering grundig nok, og at en grundigere gjennomgang er nødvendig.

6. Organisering av doktorgradsutdanningen

UHR støtter forslaget om at forskerutdanning skal skje i forskerskoler, i betydningen utvidede møteplasser med strukturerte opplegg som fyller et minstekrav når det gjelder antall studenter (minst 20) og involverte veiledere, krav til kursvirksomhet og seminarer. Det er grunnleggende for doktorgradsutdanningen er at den gjennomføres i tett kontakt med et solid forskningsmiljø der hovedandelen av tiden i løpet av en doktorgrad brukes på selve avhandlingen. Dette skjer innenfor rammen av de organiserte doktorgradsprogrammene. Slik organiseres også forskerutdanningen ved utenlandske universiteter. Tilgang til veiledning av høy faglig kvalitet en forutsetning for gjennomføring. Netteverksforskere skolene tilbyr et tillegg i form av møteplasser for PhD-studenter, veiledere og gjesteforelesere og er særlig godt egnet for fag og utdanninger der kompetansen er spredt.

Forskere skolene kan organiseres forskjellig: som fakultære eller tverrfakultære, eller i samarbeid mellom flere institusjoner, også internasjonale: Forslaget forutsetter tilførsel av betydelige ressurser til faglige aktiviteter og nettverksarbeid. Det må imidlertid utredes nærmere (i) hvordan en slik sterkt utvidet ordning med nettverksforskere skoler skal administreres og relateres til institusjonenes egne forskerskoleordninger, (ii) om ordningen tenkes å være identisk med Forskningsrådets nylig oppstartede ordning med nasjonale forskere skoler og (iii) hvordan en evt. sterkt utvidet ordning med forskere skoler skal forholde seg til de organiserte doktorgradsprogrammene. Sektoren vil være tjent med at begrepsbruken rundt doktorgradsutdanning og forskere skoler er mer entydig, og her trengs det ytterligere avklaringer. En betydelig utvidelse av forskerskoleordningen bør trekke veksler på erfaringer som er gjort med ulike modeller. Det er samtidig viktig at en ordning med forskere skoler ikke begrenses til en enkelt modell, men tilpasses fagenes egenart og organisering.

7. Forskning på høyt internasjonalt nivå

Forskningsutvalget støtter forslaget om at økte midler bør øremerkes til internasjonalt prioriterte områder, og også at midlene til fri prosjektstøtte trappes kraftig opp. Forutsetningen for at slik øremerking skal fungere etter hensikten, er at universiteter og høyskoler har tilstrekkelig basisfinansiering som sikrer ordinær drift. Ambisjonen for Norge bør være å utvikle internasjonalt fremragende forskningsmiljøer der det er forutsetninger for det. Sentre for fremragende forskning bør, når deres tid er ute, avvikles på en måte som sikrer at etablert kompetanse bevares; selve SFF-ordningen bør videreføres og eventuelt bygges ut.

8. De små fagene

UHRs forskningsutvalg støtter forslaget om at departementet tar initiativ til en samarbeidsprosess ved universitetene om viktige, men små fag, sammen med de nasjonale fakultetsmøtene. Manglende inntjening som følge av lite studentgrunnlag gjør disse fagene særlig sårbare, og det må være et nasjonalt ansvar å sikre at nødvendig kompetanse opprettholdes i Norge eller Norden. Her trengs spesielle tiltak.

En kan for eksempel tenke seg en nasjonal støtteordning som hviler på nasjonal arbeidsdeling, der nasjonale fakultetsmøter påtar seg oppdraget å identifisere de utsatte fagene og forhandler frem hensiktsmessig arbeidsdeling mellom institusjonene og fjerning av

eventuelle dubleringer i fagtilbud. Departementet går inn med økonomisk støtte kun der hvor institusjonene er enige om en arbeidsdeling og dersom kostnadene fortsatt ikke er dekket inn.

9. Profesjonsutdanningene

UHRs forskningsutvalg slutter seg til Stjernøutvalgets vurdering av behovet for å styrke den formelle kompetansen til personalet i de korte profesjonsutdanningene og initiativet til et program for kompetanseheving. At programmidlene fordeles til et utvalg miljøer som til sammen dekker hele landet, bør være en forutsetning. Det er også positivt at Forskningsrådet nå planlegger et eget program for profesjonsforskning. Både universiteter og høyskoler må bygge opp relevant forskningskompetanse for å ivareta det store behovet for forskning i offentlig sektor (helse, velferd og skole), men høyskolene har her en særlig mulighet til å satse på forskningsmessig styrke gjennom den nære tilknytningen til utdanning og praksis. Samarbeid og konsentrasjon bør kjennetegne tiltak som skal styrke profesjonsforskningen.

10. Finansieringssystemet

Utvalget foreslår en ny gjennomgang av finansieringssystemet der blant annet finansieringsmodellen gjøres mer transparent, den strategiske forskningskomponenten utvides og gjøres mer reell, og det inngås langsiktige avtaler mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene. De resultatbaserte elementene i nåværende modell foreslås redusert.

UHRs forskningsutvalg mener det er behov for en bedre balanse mellom insentivene for samarbeid og insentivene til konkurranse. Utvalget slutter seg til forslaget om en mer aktiv, langsiktig og strategisk styring fra myndighetenes side. Forslaget om flerårige kontrakter koplet opp mot en god dialog om faglig profil som støtte for utviklingen av den enkelte institusjon er også godt, om den forvaltes på riktig måte. For at ordningen skal fungere må den være mer utviklings- enn kontrollorientert og ikke gå på bekostning av institusjonenes lovfestede akademiske frihet. Ideen om et mer transparent system er god, men en eventuell dekomponering av basis vil kunne bli svært krevende fordi det bør forutsette en viss konsensus om elementene som inngår og vekten av dem for at systemet skal oppnå full legitimitet. Noen frykter at gevinsten ved en slik prosess ikke vil stå i et rimelig forhold til kostnadene ved en omlegging. En reduksjon av basiskomponenten i finansieringsmodellen innsnevrer institusjonenes handlingsrom og de ansattes akademiske frihet og bør derfor ikke komme på tale.

Det er et problem at mange av de øremerkede tildelingene (eks. stipendiatstillinger) eller konkurransebaserte tildelingene forutsetter betydelig egenfinansiering. Det bør sikres at det ikke får utilsiktede institusjonelle konsekvenser at mange fagmiljøer ved en institusjon lykkes i å oppnå ekstern finansiering. En redusert basisbevilgning vil forsterke det som allerede oppleves som en stor utfordring.

Stjernø-utvalget anbefaler en reduksjon av resultatbasert finansiering (RBO) til fordel for en økt strategisk (politisk) basert finansiering. UHRs forskningsutvalg vil forsvare dagens publiseringsindikator på det nivå den er på i dag og mener den har gitt klare systemeffekter i sektoren, herunder en mye større interesse for publisering, faglige debatter og møteplasser omkring publisering, økt oppmerksomhet på forskningsledelse og økt publisering.

Utvalget har også fremmet forslag om å utvide publiseringsindikatoren i forskningskomponenten for å fremme lærebøker og andre akademiske arbeider som har et bredere publikum. Dette går UHRs forskningsutvalg sterkt imot. I 2004 var det *bred* enighet i sektoren om definisjonen av vitenskapelig publisering:

Publikasjonen må:

1. presentere ny innsikt
2. være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i ny forskning
3. være i et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den
4. være i en publiseringskanal (tidsskrift, serie, bokutgiver, nettsted) med rutiner for fagfelleevaluering

Dersom lærebøker, mv. skal gjøres tellende i finansieringssystemet må det sortere under et separat system.

Forslaget til evaluering av finansieringssystemet 2009 er godt. Det bør baseres på empiriske data med utenlandsk deltakelse i panelet.

11. Diskriminering, funksjonshemming og likestilling

Den lave andelen kvinner i forskerstillinger i academia er både et kvalitetsproblem og et demokratisk problem. Stjernø-utvalgets forslag til tiltak for likestilling i academia er de gode, og må følges opp. Hva angår tiltak rettet mot forskning på og for svake grupper som etniske minoriteter og også funksjonshemmede, er omtalen svak.

12. Grenseflater til andre virksomheter

Utvalgets innstilling drøfter i liten grad grenseflaten mot andre virksomheter og behovet for koordinering og godt samspill mellom virksomhetene. Ett eksempel er helseforetakene, der forskningsambisjonene har økt kraftig etter reformen. De har allerede et stort antall stipendiatstillinger, og enkelte helseforetak har hatt ambisjoner om å utvikle egne doktorgradsprogrammer. Det vil være meget uheldig om dette skulle skje uten kopling til universitetenes doktorgradsutdanning. Det er dessuten mange delte stillinger mellom universitetene og helseforetakene, og det bør generelt unngås at det er ulike ordninger for det samme personalet i to store statlige virksomhetsfelt.

Det er også et klart koordineringsbehov mellom departementene. Til dels trekker departementene i hver sin retning – eller tillater underliggende virksomheter å gjøre det – til dels utnyttes ikke samarbeidsmulighetene godt nok. Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet er viktige bindeledd mellom UoH-institusjonene og samfunns- og næringsliv, og samspillet mellom dem kunne med fordel styrkes. Det samme gjelder i samspillet mellom Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet når det gjelder regionalisering der insitamenter for samarbeid med regionene er svært viktige. VRI-programmet og FORNY i Forskningsrådet er eksempler på programmer som i for liten grad inspirerer til eller belønner nasjonalt samarbeid, og den planlagte ordningen med regionale forskningsfond vil stå overfor de samme utfordringene.

Sist endret: 06.05.08, BH

Universitets- og høyskolerådet
Pilestredet 46 B
0167 OSLO

NOU 2008:3 Sett under ett (Stjernøutvalgets innstilling) - Høring

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev fra 29. januar 2008, der utredningen "Sett under ett – ny struktur i høyere utdanning" (NOU 2008:3) sendes på høring.

Utredningen gir en nyttig gjennomgang av strukturen i høyere utdanning og er et godt utgangspunkt for en diskusjon om retningen i sektorens videre utvikling.

UHRs utdanningsutvalgets skal blant annet bidra til samordning og koordinering der det er hensiktsmessig i UH-sektoren. Eksempler på relevante områder for utvalget er: opptak, mobilitet, karakterbruk, kvalitetsutvikling, rapporteringer, internasjonalisering, læringsmiljø, utvikling og dimensjonering av utdanningstilbud.

Selv om ikke utdanningsutvalget i UHR kan sanksjonere innstillingen som sådan, ønsker vi å si noe generelt om utfordringene som sektoren står overfor, og å nyansere noe det bildet som innstillingen gir av høyere utdanning i Norge. Vi henviser ellers til UHRs uttalelse når det gjelder utdypning innen områdene struktur og ledelse. Hoveddelen av uttalelsen vil handle om innstillingens forslag som omhandler utdanningsstrategiske og utdanningspolitiske spørsmål.

Kommentarene til utdanningsutvalget (UU) er redigert i samsvar med kapittelinnndelingen i innstillingen, slik det blir bedt om i høringsbrevet. Ordet "utvalget" refererer i teksten til Stjernøutvalget, mens "UU" blir brukt om UHRs utdanningsutvalg.

Til tittelen "Sett under ett"

Tittelen "Sett under ett" skaper forventninger om at innstillingen tar for seg alle institusjoner som inngår under felles lov for universiteter og høyskoler. Utdanningsutvalget mener det er en svakhet at de private utdanningsinstitusjonene, selv om de ble hørt i prosessen, ikke er inkludert i selve utredningen. Det er også et savn at de vitenskapelige høyskolene ikke er tatt med i analysene, og at forholdet til instituttsektoren ikke er nærmere beskrevet. Disse institusjonene er viktige medspillere i utdannings- og forskningsnorge og det vil være nødvendig å forholde seg til alle disse i en strukturdebatt for utdanningssektoren sett under ett.

Kapittel 3-4

Stjernøutvalget tegner i disse kapitlene et bilde av høyere utdanning mellom danning, demokrati og økonomi samt ulike kontekster som utdanningsutvalget i hovedsak kan slutte seg til.

Utdanningsutvalget stiller imidlertid spørsmålstegn ved inntrykket innstillingen gir av at den rådende trenden internasjonalt er sammenslåinger til færre og større universiteter. Selv om dette gjelder enkelte land, er ikke tendensen entydig¹. Det kan tvert om se ut som om trenden er at man beveger seg vekk fra det Humboldtske ideal over mot andre idealer som økt behov for differensiering. Mangel på differensiering kan betraktes som en flaskehals for å inkludere uensartede studenter og for å oppnå kvalitet i verdensklasse.

Kapittel 5: Utviklingstrekk og utfordringer i norsk høyere utdanning

UU er enig med utvalget i at utviklingen innen norsk høyere utdanning har vært preget av en gradvis utvisking av skillene mellom universiteter og høyskoler, og i at det er ønskelig å opprettholde mangfold og diversitet i høyere utdanning.

UU er også enig i at det er viktig med en viss politisk styring av mangfoldet: Vi trenger overordnede visjoner for utvikling av sektoren og et departement som medvirker til at sektoren beveger seg i ønsket retning.

UU mener at innstillingen i liten grad tar for seg studenten som en stadig mer flerfoldig person, og det må være rom for alle typer studenter i dagens utdanningsnorge. Det er et stadig større fokus på livslang læring i samfunnet, og UU mener at deltidsstudenten må sterkere inn i bildet når strukturendringer diskuteres. En nedleggelse av mindre institusjoner i distriktene vil sannsynligvis føre til at mange mister muligheten til deltidsstudier, samt etter- og videreutdanning. I en beskrivelse av utviklingen skal en heller ikke glemme aldersgruppen fra 24 år og oppover, siden gjennomsnittsstudenten i dag er 28 år.

Kapittel 6: Institusjonsstruktur

UU sitt hovedmål er høyere utdanning av god kvalitet. For å oppnå dette er det viktig med en bedre arbeidsdeling enn det vi har i dag. Stjernøutvalget stiller en god diagnose av dagens institusjonsstruktur og har mange gode og interessante forslag. Det kan imidlertid synes som om Stjernøutvalget mener at kvalitetsforbedring er synonymt med strukturendring, uten at dette begrunnes godt nok. Fusjoner er en krevende prosess der mye energi kan komme på avveie, heller enn å bidra til kvalitetsheving.

Kapittel 8: Kriterier for akkreditering som universitet

Stjernøutvalget (med unntak av Harg) mener universitet bør ha et minimum av 5000 studenter. UU er kritisk til å sette et en slik grense fordi fokuset da blir struktur (hvordan går vi fram for å få 5000 studenter), heller enn kvalitet (hvordan får vi en best mulig kvalitet på utdanningene vi tilbyr). UU mener at det ikke er størrelsen det kommer an på:

Utvalget har ikke kommentert at en blant de mindre institusjonene også finner de vitenskapelige høyskolene (som foreslås kuttes som institusjonskategori) og kunstneriske høyskoler som har høy søkning, sterk faglig virksomhet og som står i fremste rekke når det gjelder internasjonalisering og konkurranse. Norges musikkhøgskole er med sine 475

¹ Se for eksempel grunnlandsdokumentet til en undersøkelse som utføres av University of Twente, som forventes ferdigstilt i mai: "Institutional Profiles – towards a typology of Higher education institutions in Europe, University of Twente, Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS), 29th August 2005"

studieplasser Norges fremste musikkutdanningsinstitusjon og et kraftsentrum i norsk musikkliv som hevder seg internasjonalt. Norges idrettshøgskole og Menighetsfakultet var de to institusjonene i 2006 som hadde størst meritterende publisering per ansatt. Slike miljøer kan frykte en utflatning heller enn en kvalitetsheving ved sammenslåinger: Fagmiljø blir verken større eller bedre dersom de slås sammen med andre fagmiljø som arbeider med noe helt annet. Flere av disse institusjonene har også i dag et lavere antall administrativt ansatte i forhold til faglige ansatte i forhold til det som er vanlig, og frykter også økt byråkrati ved eventuelle sammenslåinger. Universitetet for miljø- og biovitenskap er et eksempel på et mindre universitet i denne sammenheng (3000 studenter), som kan skilte med meget god studentgjennomstrømning og som hevder seg godt blant universitetene, tross størrelsen på flere felt.

UU mener at kategorien vitenskapelige høyskoler bør beholdes, og at eventuelle sammenslåinger må komme som initiativ fra institusjonene.

Kapittel 10: Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

Generelt

Det er positivt at det foreslås en mer langsiktig og transparent finansieringsmodell som synliggjør reelle kostnader.

UU mener det er behov for en bedre balanse mellom insentivene for samarbeid og insentivene til konkurranse. UU er bekymret for at de økonomiske rammene framover vil preges av insentiver for sammenslåinger, mens det vi trenger er gode insentiver for bedre utdannings- og forskningskvalitet.

UU slutter seg til forslaget om en mer aktiv, langsiktig og strategisk styring fra myndighetenes side. Forslaget om flerårige kontrakter koplet opp mot en god dialog om faglig profil som støtte for utviklingen av den enkelte institusjon er også godt, om den forvaltes på riktig måte. For at ordningen skal fungere må den være mer utviklings- enn kontrollorientert og ikke gå på bekostning av institusjonenes lovfestede akademiske frihet. Ideen om et mer transparent system er god, men en eventuell dekomponering av basis vil kunne bli svært krevende fordi det forutsetter en viss konsensus om elementene som inngår og vektingen av dem for at systemet skal oppnå legitimitet.

Fellesgrader

UU nedsatte i 2007 en arbeidsgruppe ledet av professor Ingunn Sandaker, Høgskolen i Akershus, som skrev en rapport om fellesgradssamarbeid og cotutelle. Rapporten var på høring høsten 2007. Felles for de fleste høringssvar var bekymringen for det økonomiske aspektet:

UU understreker at fellesgrader og cotutelle (ph.d-nivå) er mer kostnadskrevende enn ordinære studieprogrammer, og hovedutfordringen er finansieringen av denne merkostnaden. Det trengs løsninger for å synliggjøre fellesgrader/cotutelle og studenter/kandidater på slike programmer, og det er nødvendig med et insitament i finansieringsmodellen dersom departementet ønsker flere fellesgrader/cotutelle. UU mener det ikke er tilstrekkelig å sette av satsingsmidler på nasjonalt nivå for å stimulere til mer programsamarbeid, fordi det ikke vil gi den nødvendige forutsigbarheten i finansieringen av samarbeidsprogrammene.

For bachelor- og mastergradsnivået støtter UU arbeidsgruppens forslag om et nytt element i undervisningskomponenten i finansieringsmodellen, slik at antall studenter på fellesgradsprogrammer utløser en fast sum per student. Utsiktene til stabil og tilstrekkelig finansiering vil være avgjørende for om fellesgradsprosjekt lykkes.

For doktorgradsnivået støtter UU arbeidsgruppens anbefaling om at felles doktorgrader med utenlandske universiteter gjøres tellende i den resultatbaserte forskningskomponenten i departementets finansieringsmodell, uavhengig av hvor disputasen avholdes.

Uten ekstra insentiver som kan kompensere for den økte ressursbruken ved å etablere fellesgradsprogrammer og cotutelle-avtaler, vil det for mange være lite aktuelt å gå inn på slikt samarbeid.

Strategisk undervisningskomponent

UU mener forslaget om en strategisk undervisningskomponent som kan være med på å løfte betydningen av god undervisning høres fristende ut. Ordningen vil, som stjernøutvalget sier, kunne stimulere til etablering av nye tilbud som det er behov for nasjonalt, til samarbeid mellom institusjoner (om for eksempel etablering og drift av studietilbud), til stimulering av samarbeid med regionalt og lokalt nærings- og arbeidsliv, og til styrking av profesjonsutdanningene gjennom for eksempel kompetansehevingstiltak.

UU vil imidlertid peke på at den foreslåtte komponenten tenkes finansiert gjennom kutt i basisbevilgning og i den resultatbaserte undervisningskomponenten. Slike kutt vil innebære at sektoren må kutte betydelig aktivitet for å frigjøre strategiske midler som KD så forsøker å fordele til nye formål. Er faren med dette at en kan gå fra en balansert rammefinansiering til en kontraktsfinansiering/detaljstyring? UU viser til debattinnlegg av universitetsdirektør Tor A. Agedal, Universitetet i Agder, i Forskerforum (Forskerforum 3, 2008, s. 38). Her argumenterer Agedal også med at finansdepartementet lettere kan argumentere for kutt i såkalte frie/strategiske budsjettmidler enn i aktivitetsbaserte rammebevilgninger og resultatfordelinger. UU støtter Agedals syn på at finansieringssystemet kan bygges ut med en strategisk undervisningsbevilgning, men denne må fases inn med friske midler og ikke gjennom kutt.

Annet

UU vil benytte anledningen til å peke på at ved den varslede gjennomgangen av finansieringssystemet bør se nærmere på hvordan praksistunge studier og utstyrskreven studier kan få bedre finansielle vilkår. I dag er disse studiene underfinansierte. Kategoriseringen av studieprogram bør i større grad reflektere kostnadene ved for eksempel praksisbehov og utstyrskreven studier.

UU støtter at UHR inviteres til samarbeid for å få til et tydelig mål- og rapporteringssystem.

Kapittel 11: Små studiesteder

Stjernøutvalget foreslår at det, ut fra et kvalitets- og ressursperspektiv, bør vurderes om det er hensiktsmessig å videreføre enkelte små studiesteder som fullt utbygde studiesteder med permanent lokaliserte fagmiljø. Denne vurderingen mener Stjernøutvalget bør foretas uavhengig av dagens institusjonsstruktur eller valg av andre organisatoriske løsninger.

UU støtter utvalgets vurdering om at befolkningen i alle landsdeler skal ha tilgang til høyere utdanning, og vektlegger sterkt lik tilgang til høyere utdanning uavhengig av bosted. Dette er avgjørende for å sikre utdanningsmessig likestilling og sosial utjevning, kvalifisering for

samfunns- og arbeidsliv, innovasjon og nyskaping. Kan lokale/regionale studiesentra være et supplement til permanente studiesteder i så måte?

UU mener at Stjernøutvalget har en for sterk vektlegging av kvantitative forhold (institusjonsstruktur, studiestedenes størrelse m.m.) i forhold til å fremme kvalitet. Det er ikke alltid slik at studiestedets størrelse er avgjørende for kvalitetsnivået på tilbudene som gis (jfr. våre kommentarer til kap.8). Et godt eksempel i så måte er studiestedet Evenstad ved Høgskolen i Hedmark, som kun har 150 studenter, men som har en svært høy forskningsproduksjon, er sterke på internasjonalisering, har høy søkning på ledige stillinger (professorater, førsteamanuenser og stipendiater), som tilbyr mastergradsutdanning og som arbeider med ph.d-satsing.

Kapittel 12: Dimensjonering, arbeidsdeling og ansvar for små og utsatte fag

Utvalget foreslår at departementet tar initiativ til en prosess med sikte på klarere ansvarsdeling mellom universitetene når det gjelder små fag. De nasjonale fakultetsmøtene under Universitets- og høskolerådet bør trekkes med i prosessen. UU støtter forslaget, men vil utvide det til å gjelde ansvarsdeling mellom alle utdanningsinstitusjoner slik at det omfatter flere små fag enn de historisk-filosofiske. Følgelig bør også UHRs nasjonale råd, fagråd og profesjonsråd inkluderes i prosessen i tillegg til fakultetsmøtene.

UU støtter utvalgets oppfordring til departementet om å ta ansvar for å gripe inn når det er fare for at det ikke er tilstrekkelig antall studieplasser til at sentrale samfunnsområder får tilført den kompetansen som er nødvendig. Departementet har et ansvar for å se helheten i utdanningsnorge og UU er enig i at departementets nåværende styringsvirkemidler er tilstrekkelig, men at de i større grad kan tas i bruk for å opprette og nedlegge studieplasser.

Kapittel 13: Universitet på internasjonalt nivå

UU støtter Stjernøutvalgets anbefaling om at det ikke arbeides for ett eller flere toppuniversiteter i Norge gjennom en særskilt satsing. UU har som Stjernøutvalget, større tro på satsing på gode enkeltmiljøer og forskere for å nå nasjonale politiske behov. Institusjonene vil selv kunne velge om de vil utvikle seg i retning av et internasjonalt toppuniversitet.

Kapittel 14: Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolen

UU mener at praksis er et kjernesporsmål i profesjonsutdanningene. UU støtter argumentasjonen om at praksisstedet må ha et reelt og selvstendig undervisningsansvar.

For studenten kan yrkespraksis gi økt motivasjon, læringsutbytte og bedre kvalifikasjoner for videre studier og yrke. Til tross for ønske og velvilje hos studenter, utdanningsinstitusjoner og næringsliv har det vist seg vanskelig å få til organisatorisk gode ordninger for praksis i noen utdanninger, som for eksempel ingeniørutdanningene. Dette skyldes delvis at praksis vanskelig lar seg innpasse i rammeplaner, og delvis sviktende samhandling med næringsliv og offentlig sektor. Praksissamarbeid utgjør en viktig del i den rollen universitetene og høyskolene spiller regionalt. En tilnærming kan være å utarbeide retningslinjer/kjøreregler for samhandling med næringslivet. Hensikten vil være å veilede institusjonene i initiativ- og etableringsfasen.

UU mener det vil være en stor utfordring å få næringslivet til å bidra i utviklingen av rammeplaner. Et slikt engasjement vil kunne resultere i både flere praksisplasser og studenter som er bedre tilpasset behovene i arbeidslivet.

UU mener at forpliktende nettverkssamarbeid, der fagene er det styrende i valg av partner(e), bør vurderes som alternativ til en flercampusmodell.

Akademisering

UU støtter Utvalgets vurdering av den positive akademiseringen som profesjons- og praksisnær forskning kan utgjøre, og understreker at reell profesjonsforskning krever helt andre betingelser ved høyskolene enn det som finnes i dag.

Manglende tradisjon for og finansiering av forskning, gjør at man risikerer at forskningsvirksomheten ved høyskolene overveiende består av fragmentariske prosjekter som det er vanskelig å nyttiggjøre seg både i samfunnet og i sektoren. UU støtter opp under Forskningsrådets nærings-ph.d. tiltak, og foreslår samtidig at det settes i gang en utredning av profesjonsdoktorgradsprogrammer. UU er kjent med at engelske institusjoner (særlig profesjonsuniversiteter) har lang erfaring med slike forskningsprogrammer.

Rammeplaner

UU er enig i at en justering av rammeplanenes funksjon og innhold er hensiktsmessig, men deler ikke utvalgets engstelse for nasjonal styring og manglende autonomi fullt ut.

UU mener at det for profesjonsutdanninger som tilbys ved mange institusjoner er et samordningsbehov som løses på en god måte gjennom rammeplaner. Eksempelvis tilbys i dag bachelor i ingeniørfag ved i underkant av 20 høyskoler/universitet.

Stjernøutvalget viser til koordineringsansvaret til de nasjonale rådene i UHR. UU understreker at disse rådene skal ha en samordnende funksjon, men at de er uten direktivmyndighet overfor medlemsinstitusjonene. Det er ikke pliktig medlemskap i UHR. Dersom rammeplanene fjernes og det fulle ansvaret for koordinering overlates til UHR, risikerer man at ikke-medlemmer faller utenfor den nasjonale samordningen.

UU støtter stjernøutvalget i at fagpersonalet må ha rom for å vurdere hvordan ønsket kompetanse/læringsutbytte kan oppnås, og at det her må utøves faglig skjønn. UU kan imidlertid ikke se at rammeplanen må avskaffes for at dette skal være mulig. Også i dag er forholdet mellom rammeplan og fagplan slik at rammeplanen definerer og formulerer utdanningens overordnede mål, mens fagplanene for utdanningene og de enkelte fag, har en operasjonaliserende funksjon.

Kapittel 15: Sentre for fremragende undervisning

UU mener utvalgets forslag om sentre for fremragende undervisning supplert med egne sentre for fremragende profesjonsutdanning er interessant, men har visse forbehold:

Opprettelse av slike sentre er ikke nok i seg selv. Det er viktig å stille spørsmålstegn ved hvordan de kan være med på å heve undervisningskvalitet og gi status til det å være en god underviser. Hvis de skal bli en suksess er det viktig at de ikke blir isolerte sentre, men bidrar til å spre god undervisningskvalitet. Det er viktig at sentrene ikke bidrar til at det blir ytterligere kvalitetsforskjeller på undervisning som tilbys ved våre institusjoner, men at ekspertisen spres og kommer til nytte utenfor sentrene.

Sannsynligvis bør slike sentre også sees i sammenheng med hvordan sentre for framragende forskning (SFF) har fungert. UU mener ordningen med SFF bare delvis har lyktes fordi de ofte oppleves som isolerte enheter. For at flere skal bli den fremragende forskningen til dels,

og for å heve kvaliteten på undervisningen, ville det være en fordel om forskernes fritak fra undervisning fjernes. Eventuelle sentre for fremragende undervisning bør ha forskning på undervisning som en sentral oppgave og legge vekt på formidling av sin kunnskap til hele UH-sektoren.

Sentre for fremragende undervisning bør utredes nærmere sammen med andre mulige tiltak for bedre undervisning, som lokale utdanningspriser. Slike utdanningspriser bør likestilles med priser for forskning, for å heve statusen for undervisning. Det er forøvrig et tankekors at man i dag snakker om undervisningsplikt og forskningsrett, samt frikjøp fra undervisning.

I dag får institusjonene øremerkede midler til stipendiatstillinger etter søknad. I kraft av utvalgets fokus og vektlegging på styring av undervisning i høyere utdanning bør dette følges opp med bevilgning av øremerkede midler til førstelektorprogram. Dette vil signalisere at undervisning er verdsatt og tydeliggjøre dette som karrierevei i akademien.

Kapittel 16 Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

UU støtter utvalgets forslag, men med de reservasjoner til forslaget om sammenslåing til større institusjoner i kommentarene til kapittel 6 og 8.

Som nevnt tidligere er både praksissamarbeid og rammeplanarbeid felt der det er naturlig å samhandle med næringsliv og offentlig sektor, primært i regionen. Praksis utgjør en viktig del i den rollen av universitetenes og høyskolenes spiller regionalt. Likevel har det, med unntak av enkelte institusjoner/regioner vist seg vanskelig å få til et godt regionalt samarbeid, og en god dialog, særlig med næringslivet. Det kan virke som om problemet med samhandling er gjennomgående for sektoren. Det kan derfor være et behov for at det etableres møteplasser for å få i gang slikt samarbeid. I tillegg til økonomisk uttelling for samarbeid, bør det også satses på å tydeliggjøre at slike samhandlingsprosjekter er meritterende ved førstestillingsopprykk.

Kapittel 17: Internasjonalisering i høyere utdanning

UU støtter utvalgets vurdering av internasjonalisering som et viktig område for norsk høyere utdanning som må gis stor oppmerksomhet framover.

Generelt

Internasjonalisering blir i dag ofte behandlet som noe som er separat fra resten av institusjonenes virksomhet og UU er opptatt av at vi får en bedre integrering av internasjonalisering i institusjonen som helhet.

Mange utenlandske studenter opplever problemer med integrasjon i det norske miljøet ved utdanningsinstitusjonen, også i klasserommet. Det er viktig at utvekslingsstudentene ikke glemmes etter den første introduksjonen til klassen.

Internasjonalisering er også å høste erfaringer fra utvekslingsstudenter (og også ansatte), når de kommer tilbake fra sine utenlandsopphold. Ved å gi av sine erfaringer vil studenten bidra til kunnskap og skape nysgjerrighet, og kanskje få flere til å reise ut. UU vil peke på at mye utveksling skjer så sent i utdanningen at studentene ikke får det faglige utbytte med hjem til institusjonen. Kan institusjonene lage strategier for hvordan de også kan dra nytte av denne typen utveksling?

Det må legges til rette for utveksling ved institusjonene ved at studentene gis gode muligheter til å reise ut.

Mobilitet

Det ser ikke ut til at økt mobilitet har blitt et resultat av Bolognaprosessen så langt. Utvalget lister opp gode grunner til at vi bør jobbe for økt studentmobilitet: styrking av fremmedspråkkompetanse, fredsskapende kontakter som skal hindre konflikter og øke samhandlingen i framtiden, utdanning av bedre fagfolk enn våre læresteder klarer å produsere alene, rasjonalisering av norsk UH-sektor ved å sløyfe fagfelt som kan dekkes i utlandet osv. UU mener man i tillegg til å se på mulige strategier også bør se på hvorfor man ikke har lykkes bedre med målsetningen om økt mobilitet. Er det slik at studenter anser det som vanskeligere å ta studiepoeng ute enn hjemme? Hvordan virker dagens godkjenningsordninger inn på mobilitet? I dag får mange studenter beskjed om å ta igjen fag når de kommer tilbake fra utenlandsopphold. UU mener det er en tendens til at utdanningsinstitusjoner mener kvaliteten på egne utdanninger overgår det andre kan tilby, ikke minst utenlandske institusjoner. Skal vi få til reell mobilitet må vi få til en åpenhet som gir gjensidig tillitt til hverandres utdanningstilbud, også over landegrensene. Institusjonene bør se på hvordan de med relativt enkle grep kan gjøre det enklere for studenter å dra ut, uten å måtte ta igjen fag når de kommer tilbake. Vi trenger større aksept for at fag/emner som tas i utlandet faktisk kan erstatte fag/emner i det norske studieprogrammet.

Fellesgrader

Stjernøutvalget viser til at effekten øker når flere former for internasjonalisering virker sammen. I tillegg til mobilitet nevnes fagpersonalets aktive medvirkning, strukturelle tilpasninger, deltakelse i internasjonale fellesprosjekter, fellesgrader eller programmer, lærerutveksling og sammenknytting av forsknings- og utdanningssamarbeid. UH-sektoren er på mange måter i startgropen når det gjelder å få i stand fellesgrader og cotutelle-avtaler. Det er et område som har vist seg å være komplisert juridisk og ikke minst kostnadskrevende. Hvis det fremdeles skal være et uttalt mål med flere avtaler av denne typen, og det mener UU det bør være, er det nødvendig med økonomiske insentiver. UU viser til omtale av fellesgrader under kapittel 10: Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler.

Språkutfordringer

Stjernøutvalget tar opp bekymringen for at norsk skal tape terreng overfor engelsk som fagspråk når stadig flere mastergrader blir tilbudt på engelsk ved norske læresteder. Samtidig som man ikke ukritisk bør innføre engelsk som undervisningsspråk, er engelskspråklige tilbud en forutsetning for å tiltrekke seg utenlandske partnerinstitusjoner, som igjen er nødvendige for å skaffe plass til alle studentene ved de norske institusjonene som ønsker å ta et delstudium i utlandet. UU mener institusjonene bør ha et bevisst forhold til bruken av engelsk, og oppfordrer alle institusjoner til å utvikle sin egen språkstrategi. Det er tyngre for norske studenter å ta et fag på engelsk enn på norsk, men gir en type "internasjonaliseringsgevinst". UU spør seg om det er mulig å gi studenter som tar utdanning på engelsk uttelling for dette ved at det for eksempel synliggjøres på Diploma Supplement.

Internasjonalisering hjemme

Det vil alltid være mange studenter som ikke får anledning til å ha et utenlandsopphold i løpet av studietiden sin. UU vil derfor understreke betydningen av å skape et internasjonalt miljø på egen institusjon som gjennomsyrrer utdanningen og forskningen. Ansatte og studenter, både dem som er innreisende og dem som har vært i utlandet, må trekkes med for å skape en levende internasjonal campus. UU mener institusjonene bør lage egne strategier for "internasjonalisering hjemme".

Kapittel 18: Etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning

Stjernøutvalget har i dette kapittelet omtalt prosjektet Mangfold i fokus i akademisk (MiFA) ved UiO. UU mener dette er et eksempel til etterfølgelse på nasjonalt nivå. MiFA har blant annet vært på videregående skoler i Oslo for å snakke om høyere utdanning, og søknadene til UiO fra elever med minoritetsbakgrunn har økt med 7 % fra 2003-2006². UU ber departementet ta initiativ til at et tilsvarende prosjekt igangsettes på nasjonalt plan.

UU er videre positiv til at det etableres stipendordninger for økt rekruttering av etniske minoriteter på fagfelt der det er svak rekruttering.

Kapittel 20: Likestilling

UU mener Stjernøutvalgets tiltak for likestilling må følges opp.

UU mener imidlertid at utvalget ikke tillegger UH-sektoren stor nok betydning når de skriver at effekten av tiltak i sektoren er begrenset. UU viser til kronikk i Aftenposten fra Komité for integreringstiltak – kvinner i forskning, 22. februar i år. Komiteen viser blant annet til at i Sverige legger man systemsvikt i sektoren til grunn for iverksetting av omfattende tiltak for å rekruttere kvinner til forskning. Forskning og erfaringer fra arbeid med likestilling i sektoren viser at det er nødvendig å gå inn og se på akademisk som system for å forstå hva det er som skaper ubalanse mellom kvinner og menn. UU støtter komiteens syn på at det er viktig å gjøre mer forskning innen feltet likestilling i akademisk. Som komiteen sier: "Universitets- og høyskolesektoren representerer noen av samfunnets viktigste institusjoner. Det er derfor maktpåliggende å utvikle forskningsbasert kunnskap om hvilke mønstre som finnes ved disse institusjonene for kjønnsintegrering og – diskriminering. Slik kunnskap vil kunne stimulere til å heve kvaliteten i måten akademisk organiserer sine ulike aktiviteter på; og må være i alles interesse."

Kapittel 21: En mer kunnskapsbasert utdannings- og forskningspolitikk

UU deler utvalgets bekymring for at universitetene og høyskolene i liten grad har "forsket på seg selv": "Som resultat har enkelte utdanninger, blant annet viktige profesjonsutdanninger, til tider framstått som "ideologistyrte" heller enn styrt av kunnskap om det aktuelle utdannings- og yrkesfeltet."

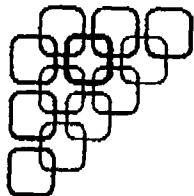
UU vil også oppfordre til at det satses mer på forskning på pedagogikken i fjernundervisning og IKT-verktøyene som benyttes i disse studiene.

Vennlig hilsen

Trine Hvoslef-Eide (s)
leder

Rachel Glasser
sekretær

² <http://www.ssb.no/emner/04/02/utelstud/>

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres referanse:
200800545-/KOE

Vår referanse:
08/73-17

Vår dato:
02.05.2008

Innstillingen fra Stjernø-utvalget NOU 2008: 3 Sett under ett - høringssvar fra Komité for integreringstiltak - Kvinner i forskning.

Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning ser positivt på deler av Utvalgets vurderinger og forslag. Komitéen sier seg uenige i vurderingen av enkelte forhold, og mener at det er problemstillinger som Utvalget burde ha behandlet mer selvstendig og inngående, i henhold til mandatet. Kif-komitéen har tillatt seg å ta opp dette til diskusjon, og viser til innlegg i Aftenposten der det stilles spørsmål ved innfrielse av mandatet¹. Komitéen vil i dette tilsvaret til Utvalgets rapport utdype dette nærmere.

Kif-komitéen har valgt å respondere på deler av rapporten som berører likestilling og kvalitet, overveiende kapittel 20. Komitéen savner for øvrig at utredning med hensyn til kjønns- og likestillingsaspektet gjennomsyrrer rapporten i alle deler. De ulike forslag til strukturendringer kunne med fordel vært utredet med tanke på samfunnsaspektet, og konsekvens for blant annet kjønn og likestilling. Slik forslagene til institusjonsstruktur er presentert i rapporten, fremstår modellene løsrevet fra sin funksjon i samfunnet.

Stjernøutvalgets mandat - utdrag

Utvalgets mandat er å vurdere tiltak for å sikre at strukturen av universiteter og høyskoler bygger opp under lovens formål om høyere utdanning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå som (...)

- gir landet en tilfredsstillende tilførsel av kvalifisert arbeidskraft både til privat og offentlig virksomhet (...)
- søker å bryte kjønnsdelingen i valg av studium og sikrer begge kjønn likeverdig plass på alle nivåer innen høyere utdanning og forskning (...)
- sikrer kvalitativt gode og robuste forskningsmiljøer
- sikrer en god utnyttelse av samfunnets samlede ressurser

Situasjonsbeskrivelse

Utvalget stadfester innledningsvis at det er et misforhold i kjønnsdeling, som rammer både høyere utdanning og yrkesliv. Den tradisjonelle kjønnsdelingen i arbeidslivet, som også gjenspeiles i valg av utdanning, samsvarer dårlig med etterspørselen etter arbeidskraft. Det blir videre fremholdt at kjønnsbalansen mellom studenter og fast tilsatte i vitenskapelige stillinger er skjev. Bildet er nyansert, og det har vært en positiv utviklingstendens de siste årene, men dagens situasjon er langt fra gunstig.

¹ <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2270797.ecc>

Utvalget påpeker at det er departementets ansvar å fastsette mål for likestillingsarbeidet ved de statlige institusjonene og følge opp arbeidet ved institusjonene, blant annet i etatsstyringsmøter.

Utvalgets vurderinger

Utvalget vurderer at effekten av tiltak som settes inn i høyere utdanning vil være begrenset, fordi de største hindringene for økt likestilling ligger utenfor universitets- og høyskolesektoren.

Utvalget er usikre på om forslag om å integrere likestilling i finansieringssystemet kan gi et signal om at andre hensyn enn kvalitet vektlegges. Utvalget mener også at "skjev kjønnsfordeling er et større problem andre steder enn i akademia, og at det derfor ikke bør være første prioritet for et forskningsprogram". Utvalget er videre skeptisk til Kif-komiteéns forslag om å legge likestilling inn under NOKUTs ansvarsområde, og å integrere likestilling i finansieringssystemet.

Utvalget vurderer at manglende støtte i arbeidsmiljøet kan være en medvirkende årsak til at færre kvinner enn menn rykker opp til de høyere stillingene i institusjonene. Videre blir det sagt at *Andre grunner kan være knyttet til at nye ansettelser i stor grad kontrolleres av dem som sitter i stillingene. Når vurderings- og kvalifiseringskriterier også kan være kjønnede, kan det bidra til at menn enkelte ganger kan foretrekke menn framfor kvinner (s. 188)*

Svar fra Kif-komiteén

Kvalitet fordrer likestilling

Kif-komiteén vil først minne om at det er faglige begrunnelser for målsetting om likestilling, så vel i yrkesliv som i utdanning. Vi snakker ikke om kjønnsbalanse av hensyn til symmetri, og hensynet til rettferdighet og demokrati er ikke spørsmål om nedprioritering av kvalitet. Snarere mener vi at kjønnsbalanse er et viktig aspekt ved kvalitet i høyere utdanning og forskning. Debatt stimulerer til faglig utvikling og innovasjon, og utløses gjennom en bred rekruttering av personer med ulik erfaringsbakgrunn, og som utgjør et representativt utsnitt av befolkningen. Kjønnsbalanse i høyere utdanning og forskning har direkte relevans for kvalitet, legitimitet og internasjonal konkurranse.

Når Utvalget vurderer at forhold som manglende støtte og kjønnede kvalitets- og vurderingskriterier, har betydning for lav rekruttering av kvinner til høyere stillinger, blir det indirekte slått fast at tiltak for å motvirke dette er påkrevd. Dette må være utgangspunktet for den videre argumentasjonen. Med jevne mellomrom kan man i debatten om likestilling i UH-sektoren høre argumenter som at *tiltak for å fremme rekruttering av kvinner til høyere forskningsstillinger vil skje på bekostning av rekruttering av den beste kandidaten uavhengig av kjønn*. Denne type argumentasjon kan ikke tillegges vekt i den prosessen vi nå er inne i.

UH-sektorens ansvar

Likestillingsaspektet er nevnt både direkte og indirekte i Utvalgets mandat. Punktene som gjelder tilførsel av *kvalifisert arbeidskraft, kvalitativt gode og robuste forskningsmiljøer og utnyttelse av samfunnets samlede ressurser*, omfatter også likestilling. Tiltakene utvalget er gitt å vurdere er begrenset til å gjelde strukturen av universiteter og høyskoler, men de har konsekvenser for arbeidslivet og samfunnet. Som leverandør av kompetanse, har UH-sektoren et stort ansvar for tilførsel av kvalifisert arbeidskraft i samsvar med yrkeslivets behov, og utnyttelse av samfunnets samlede ressurser i yrkeslivet.

Departementet setter delmål for institusjonene om likestilling. Det er udiskutabelt at ansvaret for å sette resultatmål og innfri disse ligger hos institusjonene. Når Stjernøutvalget konstaterer at *De største hindringene for økt likestilling ligger utenfor universitets- og høyskolesektoren*

og at *skjev kjønnsfordeling er et større problem andre steder enn i akademien*, og at det derfor ikke bør være første prioritet for et forskningsprogram, er dette etter vår mening irrelevant argumentasjon. Riktignok kan man ikke forvente at Utvalget skal foreslå løsninger på problemer med kjerne utenfor UH-sektoren, men det er Utvalgets oppgave å se hvilke muligheter man faktisk har innenfor sektoren. Kif-komiteen mener at Utvalget gjør dette i noen grad, men at innstillingen delvis avslører mangelfull innsikt i problemkomplekset, og manglende evne til å se sammenhenger.

Likestilling i finansieringssystemet

Når Utvalget antyder at integrering av likestilling i finansieringssystemet kan gi et signal om at andre hensyn enn kvalitet vektlegges, kan dette oppfattes som om kvalitetsaspektet ved likestilling undervurderes. Ikke bare er likestilling et kvalitetskrav. Høy kvalitet i utdanning og forskning vil kunne gi økt likestilling. Som påpekt over, er jevnere kjønnsbalanse avgjørende for faglig utvikling, men det er også et aspekt ved studiekvalitet. En måte å bevisstgjøre og ansvarliggjøre institusjonene, er å kople institusjonens inntekter til deres vilje til likestilling.

Rapportering og kvalitetssikring

Utvalget er skeptisk til å utvide NOKUTs ansvar til å gjelde likestilling. Kif-komiteen mener denne skepsisen er et uttrykk for undervurdering av kvalitetsaspektet ved likestilling. NOKUT er delegert myndighet til å sikre kvalitet i høyere utdanning. Det er naturlig at likestilling som kvalitetsaspekt følges opp i institusjonenes kvalitetssikringssystem, og derfor inngår i de ordinære rapporteringsrutinene til NOKUT. Ett eksempel på dette er at institusjonenes fagplaner er gjenstand for kvalitetssikring. Det er således en kvalitetssak å sikre at kjønnsaspektet er i varetatt på pensumlistene i de enkelte fagplaner. Når Utvalget viser til at likestilling er et politisk anliggende, undergraver dette det kulturelle samfunnsaspektet, og kan forstås som om Utvalget mener at likestillingsarbeidet bør være tiltaksbasert og ikke inngå ordinært i det norske utdanningssystemet.

Øremerking - kvotering

Utvalget foreslår at regjeringen tar initiativ til å endre de gjeldende EØS-reglene for kjønnskvalitering slik at institusjonene kan ta i bruk kvotering for å skape en jevnere kjønnsbalanse i stillinger i høyere utdanning og forskning. Etter at innstillingen ble levert har regjeringen tatt et initiativ til å kartlegge hvordan EØS-reglene om øremerking av vitenskapelige stillinger kan fortolkes og hvilke tiltak som kan praktiseres innenfor de gjeldende reglene. Dette henger også sammen med at man er kjent med at andre land opererer med en mer liberal praksis enn det som har vært tilfelle i Norge etter at dommen falt. Departementet har gitt Kif-komiteen et utredningsoppdrag som går ut på å foreslå modeller for tiltak på nasjonalt nivå som kan stimulere og fremme kvinners forskerkarriere. Departementet vil vurdere de foreslåtte tiltakene opp mot gjeldende EØS-rett. Oppdraget har frist 1. mai 2008.

Komiteen har en kommentar til Utvalgets bruk av begrepet *kjønnskvalitering* fremfor *øremerking* i forslag til tiltak. Dette begrepet kan gi negative konnotasjoner i retning av at en stilling tilfaller en kvalifisert søker av det underrepresenterte kjønn, uavhengig av om det måtte finnes en søker av det overrepresenterte kjønn som vurderes bedre kvalifisert (radikal kjønnskvalitering). Hensikten med øremerking må være å styrke den samlede kompetansen, ikke å redusere den. Kvoteringsbegrepet kan i denne sammenhengen bygge opp under fordommer om at likestilling skjer på bekostning av kvalitet, og bør unngås.

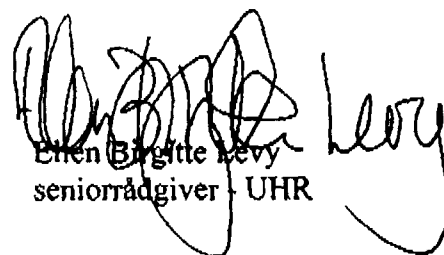
Konklusjon

Kif-komiteen støtter i hovedsak tiltakene som Utvalget foreslår, men understreker at det er et behov i UH-sektoren som system for å forstå hva det er som skaper ubalanse mellom

kjønnene, og hvordan dette henger sammen med kvalitet i utdanning og forskning. Komitéen etterlyser en høyere bevissthet om dette i Stjernøutvalgets innstilling. Komitéen etterlyser videre forståelse for konsekvenser av likestilling for kvalitet i utdanning, samt en konsekvensutredning i de ulike strukturmodeller som foreslås, for kjønn- og likestilling.

Vennlig hilsen

Gerd Bjørhovde
Leder for Kif-komiteen

Ellen Birgitte Levy
seniorrådgiver - UHR

Kopi til:
Universitets- og høskolerådet

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR REALFAG

Sekretariat:

IME-fakultetet
NTNU

7491 Trondheim

Tlf. 73596002

Fax: 73593628

E-mail: Anne-M.Hogstad@IME.ntnu.no

Medlemmer:

UiB, UiO, UiTø, UiS, UMB,
NTNU, UiA, Høgskolene
Norsk Studentunion

Dato: 08.05.08

J.nr.Nf-03/08

Universitets-og høgskolerådet
Pilestredet 46 B,
0167 Oslo

Stjernøutvalget- « Sett under ett » NOU nr 3 (2008)- Uttalelse fra Nasjonalt fakultetsmøte for realfag,.

Det nasjonale fakultetsmøte for realfag har valgt å kommentere de fire kapitler i Stjernøutvalgets rapport som vi anser som de viktigste for fakultetsmøtet, nemlig kapitlene 9, 10, 13 og 16. Pga. at det ikke har vært holdt noe samlet fakultetsmøte i den aktuelle høringsperioden, har saken bare vært behandlet av møtets arbeidsutvalg. Vår uttalelse er basert på innspill fra flere matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fakulteter.

Kapittel 9: En styrket forskerutdanning

Oppblomstringen av mer eller mindre marginale doktorgrader skyldes det sterke ønsket om universitetsstatus. Definisjonen av universitet (5 mastergrader og 4 doktorgrader) er drivende for fragmentering. Det har ført til opprettelse av et betydelig antall master- og PhD-program basert på små miljøer og med få studenter og uteksaminerte kandidater. Resultatet blir sårbarhet, lav produktivitet, potensielle kvalitetsproblemer og derav følgende ineffektiv ressursbruk. Det er overordnet viktig å fjerne disse drivkreftene.

Det nasjonale fakultetsmøtet for realfag ser positivt på at doktorgradsutdanning styrkes gjennom faglige nettverk. Nettverk bidrar til kvalitetssikring av både faglige resultater og opplæring. Slike nettverk er allerede etablert og kan danne mønster for flere. En fastere organisering på tvers av institusjoner, og i noen tilfeller på tvers av landegrensene, vil være til fordel både for stipendiatene og for universitetene. På denne måten vil miljøene rundt forskerutdanningen bli mer forpliktende organisert, og de vil bli mer robuste.

Ved å stille klare krav til forskerutdanning kan nasjonale myndigheter på en effektiv måte forhindre den fragmentering utvalget frykter i sin beskrivelse. Vi tror dette er en langt bedre måte å løse utfordringene på, enn gjennom omfattende fusjonsprosesser.

Ordningen med nasjonale forskerskoler bør finansieres gjennom Norges forskningsråd. Det er da også naturlig å reise spørsmålet om Forskningsrådet også bør få en rolle i den strategiske tildelingen av statlig finansierte stipendiater.

Kapittel 10 – Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

Finansieringssystemet med dagens satser i fordelingsmodellen for høyere utdanning står ikke i forhold til de reelle kostnadene.

Både rekruttering av fast vitenskapelig personale og innkjøp av kostbart vitenskapelig utstyr er forbundet med stor risiko. En langsiktig finansieringsmodell og reell kostnadsdekning er avgjørende for å etablere robuste forskningsmiljøer med høy kvalitet. Dette gjelder såvel strategiske bevilgninger og institusjonsbevilgninger som bevilgninger fra Forskningsrådet. Langsiktige forskningsbudsjetter må kombineres med god planlegging og etterfølgende kostnadskontroll og oppfølging av virksomheten.

Andelen frie midler til forskning bør økes. Vi opplever imidlertid en utvikling der en stadig større del av forskningsfinansieringen har tematiske føringer. Sektordepartementene må rimeligvis bruke tematiserte forskningsprogrammer som virkemiddel for å nå sine mål. Det er derfor desto viktigere at disse programmene ivaretar grunnforskning innenfor sin sektor. Dersom dette hadde blitt oppfylt slik det burde, ville presset på frie midler blitt redusert samtidig som grunnforskningen ville fått et løft.

Dagens målintikatorer som brukes i finansieringssystemet måler produksjon og i mindre grad produktivitet og kvalitet. Vi mener kvalitet kan best fremmes gjennom internasjonale evalueringer kombinert med økte basisbevilgninger. Finansieringsmodellen bør gjøres mer transparent slik at forskjeller og likheter mellom fagdisipliner og institusjoner lettere kan forstås og modellen bedre kan utvikles. Vi ser ikke bort fra at produktiviteten, dvs. resultater målt i forhold til innsats, antakelig kan bli bedre, men det kan ikke skje uten samtidig redusert kvalitet innenfor dagens finansieringssystem.

Vi mener at Stjernø-utvalget ikke har ført tilstrekkelig belegg for den implisitte kobling mellom finansieringssystemet som sådan og påstått manglende muligheter for politisk styring. En mer offensiv politikk fra myndighetenes side i å trekke opp nasjonale visjoner med dertil egnede rammer og insentiver kan brukes mer aktivt i kvalitetsheving. Gjennom strategisk oppfølging på etatsstyringsmøtene har departementet gode muligheter til å utøve betydelig politisk og strategisk styring.

Kapittel 13 - Universitet på internasjonalt nivå

Vi er enige i Stjernø-utvalgets fokusering på betydningen av å utvikle forskningsvirksomhet på et internasjonalt nivå. Vi mener det best skjer ved at institusjonene bygger allianser på institusjonsnivå med andre universiteter både i Europa og verden forøvrig og at forskningsmiljøene stimuleres til å utvikle sitt kontaktnett med forskningsmiljø internasjonalt. Det er heller ingen direkte sammenheng mellom en institusjons størrelse og dens kvalitet eller dens attraktivitet som partner i EU-søknader.

Stjernø-utvalget argumenterer mot å opprette ett eliteuniversitet som egnet virkemiddel for å fremme kvaliteten på norsk forskning. Vi er enige i Stjernø-utvalgets argumentasjon. Alternativet til å opprette ett eliteuniversitet er å understøtte og utvikle robuste fagmiljø i internasjonal toppklasse ved flere institusjoner. Økte ressurser må basere seg på strengere kvalitetskriterier. Dette kan dels ivaretas ved å opprette flere godt grunnfinansierte sentre for fremragende forskning etter konkurranse og internasjonal evaluering.

Vi mener det bør satses på å utvikle forskningsmiljøene der kompetansen er best. En slik utvikling krever styrking av miljøenes faglige ledelse. Den internasjonale spisskompetansen

finnes i miljøer med tett tilknytning til andre forskningsmiljø, næringslivet og solide internasjonale nettverk. Dette er ordninger vi ønsker skal videreføres og styrkes i tiden framover.

Kapittel 16: Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

Vi deler ikke utvalgets tro på at organisering i et fåtall store regionalbaserte universitet skal bidra til å styrke institusjonenes regionale betydning. For å kunne bidra til innovasjon og verdiskaping i regionen, må institusjonene representere kvalitet og samfunnsorientering. Dette er bedre fremmet gjennom nettverk og samfunnskontakt enn organisatoriske grep. Eksempelvis er det innenfor MNT-fagene etablert omfattende regionalt samarbeid i TeknoVest, som ble etablert i 2004. Det er her høstet mye erfaring om samarbeid mellom universitet, høyskole, næringsliv og instituttsektoren. Det bør vurderes om slikt nettverkssamarbeid burde gjøres mer forpliktende.

Bjørn Hafskjold (sign)
Leder

Universitets- og høyskolerådet
Pilestredet 46 B
0167 OSLO

NOU 2008:3 Sett under ett (Stjernøutvalgets innstilling) - Høring

Bakgrunn

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev fra 29. januar 2008, der utredningen "Sett under ett – ny struktur i høyere utdanning" (NOU 2008:3) sendes på høring.

Nasjonalt råd for helse- og sosialfagutdanning (NRHS) er ett av Universitets- og høyskolerådets (UHRs) fagstrategiske organer. For NRHSs del vil vi primært konsentrere vår uttalelse om det som spesifikt berører helse- og sosialfagutdanningene i utredningen.

Generelt er NRHS positiv til utredningen og vil uttrykke tilfredshet med det fokus som gis til profesjonsutdanningene generelt og til helse- og sosialfagutdanningene spesielt. Etter mange år med gjentatte rammeplanendringer, evalueringer og reformer ser vi mange av forslagene som konstruktive bidrag til å videreutvikle våre utdanninger og fagområder videre. Vi imøteser derfor oppfølgingen av tiltakene, og flere av dem er også i tråd med arbeid som allerede er startet i NRHS.

I høringsbrevet fra departementet bes det om at kommentarene redigeres i samsvar med kapittelinnstillingen i innstillingen. Dette er gjennomført i uttalelsen fra NRHS.

Kap 6 Institusjonsstrukturen

NRHS ønsker å peke på følgende dilemma: Vi ser, som Stjernø-utvalget, behov for å styrke fagmiljøene innenfor helse- og sosialfagutdanningene. Vi vet at helse- og sosialfagutdanningene er blant de som rekrutterer mest lokalt/regionalt. Helse- og sosialfagene dekker lokale personellbehov og bidrar til å sikre velferdsgoder som helse og sosial trygghet. Samtidig som høyere utdanning ikke må opprettholdes av hensyn til regional sysselsettingspolitikk, så må vi ikke bevisst gå inn i en utvikling som kan føre til at vi ikke får tilstrekkelig tilgang til kompetent personell i distriktene. På den andre siden søker ungdom utdanning i byene, og det å ikke tilby et tilstrekkelig antall studieplasser innenfor helse- og sosialfagutdanningene ved byinstitusjonene kan også medføre at rekrutteringen til utdanning og yrke går ytterligere ned. I arbeidet med å bygge sterke fagmiljøer bl.a. gjennom økt konsentrasjon, er det samtidig viktig å vurdere behovet for kompetansebygging også utenfor campus.

Poenget her er at dette er komplekse problemstillinger og det er grunn til å være varsom med store strukturelle endringer. Samtidig sier det seg selv at utdanningsinstitusjoner som ikke rekrutterer studenter, ikke har livets rett. Som Stjernø-utvalget peker på, opplever

institusjonene konkurranse om midler, fagfolk og studenter. Der fagmiljøene selv klarer å samordne tilbud og gjennomføre felles prosjekt på tvers av institusjonsgrensene, ligger det ofte krevende prosesser til grunn. Det er da ekstra viktig at Kunnskapsdepartementet bidrar aktivt og positivt, både når det gjelder insentiv og økonomi, for å få slikt frivillig organisert samarbeid til å fungere. Dersom miljøene ikke klarer å ta slike grep, så mener NRHS at utviklingen vi nå er inne i, med stadig fokus på mastergradsetableringer og universitetsakkreditering, er uheldig for institusjonenes bachelorutdanninger. Når det er sagt, så mener vi samtidig at det er viktig på sikt å bygge opp helhetlige utdanningsløp. Dersom institusjonene ikke lykkes med samarbeidsprosessene, er vi åpen for høyere grad av styring.

Kap 9 En styrket forskerutdanning

NRHS støtter utvalgets forslag om å styrke etableringen av forskerskoler. Tiltak av denne typen er helt nødvendig for å få til nasjonal kompetanseheving innenfor våre områder, noe som også innebærer inkludering av mindre miljø. Det har betydning for oppnå kritisk masse og det vil legge til rette for tverrfaglige løp. Etablering av forskerskoler vil bidra til at relevansen mellom avhandlinger og fag og profesjon styrkes.

Kap 10 Finansieringsmodellen

Vi støtter i all hovedsak utvalgets forslag i kap 10.4. For helse- og sosialfagutdanningene vil bl.a. samarbeid mellom utdanning og praksisfeltet være et viktig område å knytte intensiver til. Dette bør inkludere samarbeid om praksisstudier og ikke minst praksisrettet FoU. Vi viser i den forbindelse til prosjektrapporten *Utredningsprosjekt om samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv*¹ fra Rambøll Management hvor det bl.a. hevdes at

“Dersom departementet ønsker å legge til rette for mer samarbeid, kan det anbefales å endre finansieringssystemer og meritteringssystemer på en slik måte at samarbeid med arbeidslivet gir bedre uttelling for utdanningsinstitusjonene og de enkelte faglærere.”

Kap 14 Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

NRHS er svært tilfreds med utvalgets ønske om å styrke profesjonsutdanningene. Vi støtter utvalgets bekymringer og forslag til satsinger. Særlig vil vi peke på betydningen av å satse på kompetanseheving for ansatte innenfor helse- og sosialfagutdanningene.

Utvalget peker på at Forskningsrådets programmer (som KUL og KUPP) sannsynligvis har medført kompetanseheving også i de korte profesjonsutdanningene. Dersom vi ser på forskningssatsingen som hittil har vært gjort, så har det vist seg vanskelig å målrette tiltakene når utgangspunktet har vært at også de kortere profesjonsutdanningene skal inkluderes. Inntil etableringen av Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder relativt nylig har disse utdanningene kun vært gitt på høyskoler.

Vi ser ikke noen fare for den negative ”akademiseringen” som også Stjernø-utvalget stiller seg spørrende til. I mange år har universitetene tilbudt profesjonsutdanninger innen medisin, odontologi, farmasi og psykologi. Dette er praksisnære utdanninger med en forskningsportefølje som spenner over et stort gap fra grunnforskning til klinisk forskning av høy kvalitet. Forskningen i helse- og sosialfagutdanningene må også rettes inn mot profesjonene

¹ Rambøll Management på oppdrag for Kunnskapsdepartementet. Utredningsprosjekt om samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv. Sluttrapport mai 2007.

og profesjonsutøvelsen. Vi oppfordrer departementet til å igangsette kompetansehevingsprogrammet Stjernø-utvalget foreslår.

Stjernø-utvalget ber de nasjonale rådene under UHR om å ta initiativ både for å styrke studiekvaliteten og for å sikre at studentene møter sterkere og klarere forventninger til arbeidsinnsats. NRHS vil gjerne bidra til å dele erfaringer og foreslå gode tiltak på dette området. Vi ønsker også å bidra gjennom tiltak som å sikre best mulig samsvar i bruk av karakterskalaen på tvers av institusjonene, og arbeidet med et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Utover dette mener vi primært at det er den enkelte utdanningsinstitusjons autonome ansvar å sikre kvalitet på sine studier og stille krav til sine studenter.

Nasjonalt råd for helse- og sosialfagutdanning støtter ikke utvalgets forslag om å fjerne rammeplaner. Vi er enige i at rammeplanene ikke bør være for detaljstyrende i sin form. Vår opplevelse er at miljøene ser et sterkt behov for rammeplaner, men det kan være ønskelig og nødvendig at disse inntar en noe annen form og vektlegger beskrivelse av læringsutbytte og dermed blir mindre detaljregulerende. Rammeplanene er også viktige redskaper for å sikre kvalitet i praksisstudiene. Planene sikrer nasjonal koordinering og institusjonell frihet og vi ser dem som gode styrings- og kompetansesikringsverktøy for våre utdanninger.

Både faglig og institusjonelt henger bachelor-, master- og phd-gradene sammen. Til sammen utgjør de helhetlige utdanningsløp. For å styrke den forskningsbaserte undervisningen samt stimulere studentene til økt forskningsinteresse, bør både lærerkrefter og stunder fra de høyere nivåene bidra til undervisningen i de lavere nivåene.

Vi er tilfreds med utvalgets fokus på praksis i profesjonsutdanningene. Dels er det et institusjonelt ansvar å påse at utdanningene gis tilstrekkelige rammer til å drive kvalitetsmessig godt. Men dels er det også et ansvar for sentrale myndigheter å tildele institusjonene nok ressurser til at de er i stand til å prioritere praksis, som er relativt kostnadskrevende og som samtidig ikke gir uttelling i finansieringsmodellen. Det arbeides kontinuerlig for å styrke forholdet mellom teori og praksis i helse- og sosialfagutdanningene. I henhold til Kunnskapsdepartementet har tjenestene finansiering til veiledning av studenter gjennom sin grunnbevilgning. Midlene er ikke øremerkede, og det er derfor vanskelig å forplikte praksisstedene til å ta i mot det antall studenter som har behov for praksisplasser samt å gi de tilstrekkelig god veiledning. Det er behov for å avklare forhold omkring både finansiering, organisering ikke minst skape klare ansvarsforhold og samarbeidsrutiner. Det må være klart at hovedansvaret for praksis må ligge i utdanningsinstitusjonene, men det må være like klart at helse- og sosialtjenesten har en plikt til å stille praksisfeltet til disposisjon.

Praksisveiledere bidrar til opptil nær halvparten av studentenes utdanning. Andelen varierer mye mellom de ulike helse- og sosialfagutdanningene. I motsetning til universitetene og høyskolene, så stilles det ikke spesielle kompetansekrav for å være veileder. NRHS er av den oppfatning at det må bevilges nok midler til å kvalifisere praksisveiledere slik at det kan fastsettes kompetansekrav for veiledere og dermed sikre kvaliteten også i praksisstudiene.

Lovgrunnlaget for praksis er ulikt. Lov om spesialisthelsetjenesten er helt klar når det gjelder forpliktelsen til å ta i mot studenter i praksis. Det samme gjelder apotekloven. Kommunehelsetjenesteloven kan tolkes i samme retning. Når det gjelder sosialtjenesteloven, samt lovgivning som regulerer barnevernet, tannhelsetjenesten og en rekke andre praksisarenaer er lovgrunnlaget for praksisstudier fraværende. Det bør foretas en gjennomgang av lovverket for å sikre at de respektive tjenestene har en forpliktelse til å tilrettelegge for praksisstudier.

Kap 15 Sentre for fremragende undervisning

Stjernø-utvalgets forslag om å innføre en ordning med sentre for fremragende undervisning og for fremragende profesjonsutdanning er spennende og positive. Vi mener slike sentre vil kunne tjene mange formål både når det gjelder kvalitetsheving og økt kompetanse, styrking av fagmiljø og ikke minst statusen for god undervisning og god profesjonsutøvelse. Vi oppfordrer departementet til å arbeid videre med sikte på å utvikle ordningen. Det er viktig at ordningen utformes slik at den blir konkret. Samtidig skal en være oppmerksom på at det ligger et konkurranseaspekt i forslaget, noe som kan ha ulemper ibl.a. i form av økt press og gå på bekostning av viktig samarbeid med andre institusjoner.

Dette vil være et viktig tiltak for gi økt status til og forståelse for undervisningens betydning for kompetanseutvikling. Samtidig vil slike sentre kunne bidra til å utvikle kunnskap om undervisning og til å dele kunnskap om "best practice" relatert til undervisning.

Kap 16 Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

Vi viser her til våre kommentarer over når det gjelder samarbeid mellom utdanningene og praksisfeltet.

Det er positivt at Stjernø-utvalget foreslår å videreutvikle ordningen med nærings-ph.d. UNIO har som kjent fremmet et forslag om å utvikle en profesjonsdoktorgrad. NRHS er skeptisk til å opprette en ny grad. På bakgrunn av drøftinger vedr. profesjonsdoktorgrad bestemt rådet seg for å sette ned en gruppe som skal utrede forholdet mellom PhD, næringsphd, førstelektor samt innholdet i profesjonsdoktorgradsløpet. Formålet med dette arbeidet er bl.a. å se på virkemidler for å legge til rette for økt samhandling mellom praksisfeltet og utdanningsinstitusjonene på førstestillingsnivå.

Når det gjelder kliniske mastergrader vil disse ha stor betydning for kompetanseutviklingen i regionene. Ved å løfte f.eks. anesthesi-, operasjons- og intensivsykepleie opp på et mastergradsnivå vil dette bidra til å øke forskningene på områdene noe som i sin tur vil kunne føre til bedre kvalitet på tjenestene.

Også ordningen med bedriftsmaster, som Stjernø-utvalget så vidt nevner, kan være interessant og bør absolutt drøftes videre.

Kap 17 Internasjonalisering

Det er viktig at samarbeidsavtaler med institusjoner i andre land omfatter flere forhold enn bare studentmobilitet. Det tenkes bl.a. på mobilitet blant ansatte (både vitenskapelig og administrativt ansatte) samt FoU-virksomhet. Avtalene må være et verktøy som bl.a. skal sørge for at samarbeidsrelasjoner blir institusjonalisert. I den forbindelsen er det viktig å peke på de massive hindringene som ligger i rent praktiske forhold som gjelder særlig innreisende gjesteforskere slik som arbeids- og oppholdstillatelse, utfordringer i fht. likning og skatt i forbindelse med både inn- og utreisende stipendiater og forskere

Dette er forhold som i stor grad hindrer et fruktbart forskersamarbeid.

Kvalitetsreformen signaliserte i stor grad at internasjonalisering omhandlet studentmobilitet. Vi må nå komme noen skritt lenger. Det blir viktig å sørge for en klar definisjon for hva som menes med internasjonalisering. Det må også utarbeides mål, og det må gis bedre signaler på

ønsket innhold og prioriteringer. Den 18. februar la Kunnskapsdepartementet ut på sine hjemmesider "*Internasjonal handlingsplan 2007-2009*". Denne gir langt på vei en del av den informasjonen vi etterlyser. Imidlertid kan vi ikke se at KD har informert institusjonene om at planen finnes.

Når det gjelder studentmobilitet må det generelt sett være finansieringsordninger som gjør at institusjonene ikke taper penger på å sende studenter ut. Varigheten av studentopphold som utløser incentivmidler kan gjerne ha kortere varighet enn tre måneder.

Fokuset på å legge til rette for innreisende studenter må økes. For å få til dette er det behov for bedre incentiver enn det er i dag. Hensikt og mål må være tydelig tilstede når en vurderer lengden på utreiseperioder.

Mobilitet har en rekke sosiale dimensjoner det må tas høyde for. For å ivareta utvekslingsstudenters sosiale forhold er det ønskelig at institusjonene kan tilby gode velferdsordninger. Som et ledd i kvalitetssikringen av studenters utenlandsopphold må det utarbeides avtale mellom student og institusjon før utreise. Avtalen bør inneholde krav til oppfølging fra institusjonen, samt hvilke krav som skal stilles til studenten når han/hun kommer tilbake. Avtalen skal bidra til å synliggjøre læringsutbyttet.

Når de gjelder å øke andelen innreisende studenter vil et viktig virkemiddel være å øke antallet engelskspråklige emner.

Det nasjonale kvalitetssikringsorganet bør ha ansvaret for å undersøke hvordan institusjonene ivaretar studenters velferd.

Helse- og sosialfagene regnes blant "velferdsstatens utdanninger". I så måte har de – sammen med bl.a. lærerutdanningene et stort potensiale innen utvikling og bistand. Dette er områder som bør inngå i målsettingen om internasjonalisering.

Helse- og sosialfagene har et stort potensiale når det gjelder bistandsarbeid. I et globalt perspektiv vil det derfor være svært viktig å opprette et sør-nord-program hvor det gis støtte til kompetanseutvikling i sør assistert av institusjoner i nord.

Internasjonalisering kan også være et virkemiddel for å skaffe seg kulturkunnskap, et behov som er økende i Norge med dagens endringer i befolkningssammensetningen.

Kap 18 Etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning

Tiltak for å styrke rekruttering av minoritetsspråklige studenter er viktig og positivt og NRHS ønsker å bidra. Bl.a. på grunn av endringer i befolkningssammensetningen er det viktig å rekruttere studenter med minoritetsbakgrunn til helse- og sosialfagstudier. Av samme grunn er det viktig at helse- og sosialpersonell har en flerkulturell forståelse, derfor vil vi støtte utvalgets forslag om å gjennomgå læreplaner med tanke på å vurdere om studieplaner og litteratur avspeiler tilstrekkelig andel temaer knyttet til andre kulturer.

NRHS støtter utvalgets forslag om et stipendprogram for å øke søkningen til helse- og sosialfagutdanningene.

NRHS støtter også utvalgets forslag når det gjelder supplering av utdanning.

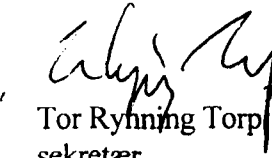
VI er også enige i behovet for å øke kunnskapsgrunnlaget om inkludering av etniske minoriteter i høyere utdanning styrkes og at det bør satses på FoU-arbeid innen dette området.

Kap 21 En mer kunnskapsbasert utdannings- og forskningspolitikk

Vi støtter utvalget i at det bør utarbeides mer systematiske kunnskapsoversikter innenfor forskning om høyere utdanning og at det er særlig viktig at profesjonsutdanningene ikke lenger fremstår som "ideologistyrte", men styres på bakgrunn av kunnskap.

Vennlig hilsen

Kjell Ivar Iversen (sign.)
leder

Tor Rynning Torp
sekretær

Til: UHRs styre
Fra: Nasjonalt råd for lærerutdanning
Dato: 14. mars 2008

**Høringsuttalelse til NOU 2008:3 Sett under ett (Stjernøutvalgets utredning)
fra Nasjonalt råd for lærerutdanning**

Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) ble, på sitt rådsmøte 15. februar, orientert om Stjernøutvalget utredning av utvalgsmedlem Irene Dahl Andersen. NRLU fattet på møtet vedtak om at rådets arbeidsutvalg skulle utarbeide høringsuttalelse for NRLU.

Denne uttalelsen ble godkjent i arbeidsutvalgsmøtet 12. mars. Høringsuttalelsen følger vedlagt. NRLU ber om at denne blir videresendt sammen med UHRs uttalelse til Kunnskapsdepartementet, eventuelt at våre synspunkt blir innarbeidet i UHRs egen høringsuttalelse.

Vennlig hilsen

Knut Patrick Hanevik
leder – NRLU

Kjærstin Åstveit
sekretær - NRLU

Kopi: Nasjonalt råd for lærerutdanning

Høringsuttalelse til NOU 2008:3 Sett under ett (Stjernøutvalgets utredning) fra Nasjonalt råd for lærerutdanning

Bakgrunn

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev fra 29. januar 2008, der utredningen "Sett under ett – ny struktur i høyere utdanning" (NOU 2008:3) sendes på høring.

Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) er ett av Universitets- og høyskolerådets (UHRs) fagstrategiske råd. For NRLUs del vil vi primært konsentrere vår uttalelse om det som spesifikt berører lærerutdanningene i utredningen. Vi henviser derfor til UHRs uttalelse når det gjelder områder som institusjonsstruktur og ledelse. Vi har likevel valgt å kommentere utvalgets forslag om utvikling av større og mer robuste fagmiljø, som griper inn i institusjonsstrukturen, da vi ser dette som en stor utfordring for våre utdanninger.

Generelt er NRLU positiv til utredningen og vil uttrykke tilfredshet med den fokus som gis til profesjonsutdanningene generelt og til lærerutdanningene spesielt. Etter mange år med gjentatte rammeplanendringer, evalueringer og reformer ser vi mange av forslagene som konstruktive bidrag til å føre våre utdanninger og fagområder videre. Vi imøteser derfor oppfølgingen av tiltakene, og flere av dem er også i tråd med arbeid som allerede er startet i NRLU.

I høringsbrevet fra departementet bes det om at kommentarene redigeres i samsvar med kapittelinnstillingen i innstillingen. Dette er gjennomført i uttalelsen fra Nasjonalt råd for lærerutdanning.

Kap 6 Institusjonsstrukturen

Som nevnt over er det UHR som skal uttale seg om institusjonsstrukturen. NRLU ønsker kun å peke på følgende dilemma: Vi ser, som Stjernøutvalget, behov for å styrke fagmiljøene innenfor lærerutdanningene. Den økonomiske situasjonen gjør at flere institusjoner i dag tilbyr en lærerutdanning med smalere fagtilbud enn ønskelig, rekrutteringen er ofte for lav, fagmiljøene ofte små og fagkompetansen for lav (jfr. blant annet NOKUTs evaluering av allmennlærerutdanningen). Vi vet at lærerutdanning er en av de utdanningene som rekrutterer mest lokalt/regionalt. Lærerutdanningene og skolene er viktige bærere av regionale kulturer og tradisjoner, noe som må ivaretas. Selv om Stjernøutvalgets forslag til en viss grad ivaretar utdanning i distriktene, så vil resultatet av forslagene sannsynligvis bli større grad av sentralisering av utdanninger. Det igjen vil lett kunne føre til at ungdom drar fra distriktene og ikke kommer tilbake. Samtidig som høyere utdanning ikke må opprettholdes av hensyn til regional sysselsettingspolitikk, så må vi ikke bevisst gå inn i en utvikling som kan føre til at vi ikke får kompetente lærere i distriktene. På den andre side søker ungdom utdanning i byene, og det å ikke tilby et tilstrekkelig antall studieplasser innenfor lærerutdanningene ved byinstitusjonene kan også medføre at rekrutteringen til utdanningen og yrket går ytterligere ned.

Poenget her er at dette er komplekse problemstillinger og det er grunn til å være varsom med store strukturelle endringer. Samtidig sier det seg selv at utdanningsinstitusjoner som ikke rekrutterer studenter, ikke har livets rett. Som Stjernøutvalget peker på, opplever institusjonene konkurranse om midler, fagfolk og studenter. Der fagmiljøene selv klarer å samordne tilbud og gjennomføre felles prosjekt på tvers av institusjonsgrensene, ligger det

ofte krevende prosesser til grunn. Det er da ekstra viktig at Kunnskapsdepartementet bidrar aktivt og positivt, både når det gjelder insentiv og økonomi, for å få slikt frivillig organisert samarbeid til å fungere. Dersom miljøene ikke klarer å ta slike grep, så mener NRLU at utviklingen vi nå er inne i, med stadig fokus på mastergradsetableringer og universitetsakkreditering, er uheldig for institusjonenes bachelorutdanninger. På sikt vil nok en slik utvikling være positiv, men institusjonenes miljøer er ikke faglig sterke eller robuste nok i dag til å håndtere denne utviklingen.

Kap 9 En styrket forskerutdanning

NRLU støtter utvalgets forslag om å styrke etableringen av forskerskoler. Vi har allerede nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede dette for våre fagområder. Tiltak av denne typen er helt nødvendig for å få til nasjonal kompetanseheving innenfor våre områder, noe som også innebærer inkludering av mindre miljø. Av erfaring vet vi at doktorgradsstipendiater fra lærerutdanningene som har hatt veileder ved universitetene sosialiseres inn i universitetsmiljøene og forsvinner til universitetene etter fullført doktorgrad. Vi vet også at fokus på avhandlingene ofte i liten grad har vært relevante for våre fagmiljø, særlig når det gjelder å ivareta profesjonsfokuset. En slik utvikling vil bli motvirket eller dempet dersom det etableres forskerskole innenfor våre fagområder og for lærerprofesjonen.

Kap 10 Finansieringsmodellen

Vi støtter utvalgets forslag om at det også skal være mulig å prioritere ikke-insentivbasert områder i finansieringsmodellen. For lærerutdanningene vil for eksempel samarbeid mellom utdanning og praksisfeltet være et slikt område, sammen med praksisdelen av utdanningen. Vi viser i den forbindelse også til kartleggingen Rambøll Management gjorde på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet i 2007, der det fremkom at praksis er underfinansiert i lærerutdanningene, og at dette går på bekostning av kvaliteten på praksis.

NRLU mener at det også bør gis finansieringsmessige insentiver for samarbeid. Institusjoner som lykkes med samarbeid med andre institusjoner bør belønnes for dette – dersom en vil motvirke utviklingen som beskrives i Stjernøutvalget.

Kap 14 Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

NRLU er svært tilfreds med utvalgets ønske om å styrke profesjonsutdanningene. Vi støtter utvalgets bekymringer og forslag til satsinger. Særlig vil vi peke på betydningen av å satse på kompetanseheving for ansatte innenfor lærerutdanningene. Dette har vi pekt på gjentatte ganger tidligere, senest i forbindelse med implementeringen av Kunnskapsløftet.

Utvalget peker på at Forskningsrådets programmer (som KUL og KUPP) sannsynligvis har medført kompetanseheving også i de korte profesjonsutdanningene. Dersom vi ser på forskningssatsingen som hittil har vært gjort, så har det vist seg vanskelig å målrette tiltakene når utgangspunktet har vært at også de kortere profesjonsutdanningene skal inkluderes. Inntil etableringen av Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder relativt nylig har disse utdanningene kun vært gitt på høyskoler. I KUPP (Kunnskapsutvikling i profesjonsutøving og profesjonsutvikling) – et forskningsprogram rettet mot statlige høyskoler, ble kun 15 av 32 prosjekt tildelt høyskolene. I KUL (Kunnskap, utdanning og læring), et program som også ville vært relevant for disse utdanningene, er det kun én høyskole som er involvert i hele programmet – og da som deltaker i et av prosjektene. Dette er en av grunnene til at Nasjonalt råd for lærerutdanning så sterkt ønsker at programmet Praksisrettet FoU for barnehage, grunnskole og lærerutdanning skal styrkes og videreføres. Søknadskvaliteten til prosjektet betegnes som høy og 7 av 10 prosjekter ble tildelt til høyskolene. Dette er på mange måter et pilotprosjekt både for Forskningsrådet og for lærerutdanningene og virker så langt å være vellykket. Vi ser ikke noen fare for den negative ”akademiseringen” som også Stjernø-

utvalget stiller seg spørrende til. Men forskningen må målrettes inn mot profesjonene og profesjonsutøvelsen. Vi håper departementet går inn for å igangsette kompetansehevingsprogrammet Stjernøutvalget foreslår.

Stjernøutvalgets forslag om å etablere sentre for fremragende undervisning og for fremragende profesjonsutdanning er spennende og positive. Vi mener slike sentre vil kunne tjene mange formål både når det gjelder kvalitetsheving og økt kompetanse, styrking av fagmiljø og ikke minst statusen for god undervisning og god profesjonsutøvelse. Vi håper departementet arbeider videre med sikte på å etablere slike sentre, og vil gjerne bidra om det blir aktuelt.

Stjernøutvalget ber de nasjonale rådene under UHR om å ta initiativ både for å styrke studiekvaliteten og for å sikre at studentene møter sterkere og klarere forventninger til arbeidsinnsats. NRLU vil gjerne bidra til å dele erfaringer og foreslå gode tiltak på dette området. Vi ønsker også å bidra gjennom tiltak som å sikre relativt lik bruk av karakterskalaen på tvers av institusjonene, og arbeidet med et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Utover dette mener vi primært at det er den enkelte utdanningsinstitusjons autonome ansvar å sikre kvalitet på sine studier og stille krav til sine studenter.

Nasjonalt råd for lærerutdanning mener at så lenge det ikke finnes et alternativ til rammeplaner, så bør disse beholdes. Dersom det skal utarbeides et kvalifikasjonsrammeverk, så kan dette for eksempel tenkes å være noe som erstatter rammeplanene. NRLU ønsker ikke detaljstyrende rammeplaner, og er gjerne med i en diskusjon om hvordan rammeplanene bør utformes, eller hva som eventuelt skal erstatte rammeplaner.

Vi er tilfreds med utvalgets fokus på praksis i profesjonsutdanningene. Vi viser igjen til Rambølls kartlegging av lærerutdanningene, der det fremkommer at praksis er underfinansiert og at dette også går ut over kvaliteten på praksis og mulighetene for tettere kontakt mellom lærerutdanning og praksisfelt. Dels er det et institusjonelt ansvar å påse at utdanningene gis tilstrekkelige rammer til å drive kvalitetsmessig godt. Men dels er det også et ansvar for sentrale myndigheter å tildele institusjonene nok ressurser til at de er i stand til å prioritere praksis, som er relativt kostnadskreven og som samtidig ikke gir uttelling i finansieringsmodellen. Vi gjør også oppmerksom på at det satses mye for å styrke forholdet mellom teori og praksis i lærerutdanningene nå blant annet gjennom mange ulike tiltak finansiert av Kunnskapsdepartementet. Vi følger disse tiltakene nøye og ønsker å dele erfaringene vi får når disse har blitt prøvd ut før vi eventuelt foreslår flere tiltak.

Kap 15 Sentre for fremragende undervisning

Som nevnt over støtter vi etableringen av slike sentre. Dette vil være et viktig tiltak for gi økt status til og forståelse for undervisningens betydning for kompetanseutvikling. Samtidig vil slike sentre kunne bidra til å utvikle kunnskap om undervisning og til å dele kunnskap om "best practice" relatert til undervisning.

Kap 16 Universitetene og høyskolenes regionale betydning

Vi viser her til våre kommentarer over når det gjelder samarbeid mellom lærerutdanningene og praksisfeltet.

Det er positivt at Stjernøutvalget foreslår å videreutvikle ordningen med nærings-ph.d. NRLU har nedsatt en gruppe som skal utrede muligheten for å etablere profesjonsdoktorgrader for lærerutdanningene. Vi håper departementet ser dette som et nyttig virkemiddel - både når det

gjelder kompetanseheving og at det åpnes for at denne typen profesjonsdoktorgrader kanskje også kan organiseres etter modell fra nærings-ph.d. Vi ser dette som en mulighet til å styrke kontakten mellom lærerutdanningene og praksisfeltet, og derigjennom også å styrke universitetenes og høyskolenes regionale betydning. Utredningen skal diskuteres på NRLUs siste møte før sommeren, og vi håper departementet vil støtte den og se den som et viktig innspill i satsingene innenfor våre områder når den tid kommer.

Også ordningen med bedriftsmaster, som Stjernøutvalget så vidt nevner, kan være interessant og bør absolutt drøftes videre.

Kap 18 Etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning

Det er viktig med minoritetsspråklige lærere av mange grunner – en av dem er at de kan virke som rollemodeller for minoritetsspråklige elever. Tiltak for å styrke rekruttering av denne type studenter er viktig og positivt og NRLU ønsker å bidra der vi kan. Men når Stjernøutvalget foreslår å gå gjennom studieplaner og litteratur for å se om det er en etno- eller eurosentrisk dominans i dette materialet, så regner vi med at det da er hensikten å vurdere om det er en *problematiske* dominans i dette materialet. Vi mener vårt utdanningssystem har en viktig kultur- og tradisjonsbærende funksjon, og at dette også må ivaretas i fremtiden.

Som nevnt i Stjernøutvalgets rapport, så har ni lærerutdanninger gått sammen om å tilby lærerutdanning for minoritetsspråklige studenter. Så langt virker dette å ha vært et vellykket tiltak og vi mener denne type prosjekter er en bedre vei å gå. Vi mener også at dette prosjektet bør videreføres. Et stipendprogram, som Stjernøutvalget også foreslår, kan også være en god idé, sammen med forsøk på aktiv rekruttering fra videregående skole.

Kap 21 En mer kunnskapsbasert utdannings- og forskningspolitikk

Vi støtter utvalget i at det bør utarbeides mer systematiske kunnskapsoversikter innenfor forskning om høyere utdanning og at det er særlig viktig at profesjonsutdanningene ikke lenger fremstår som "ideologistyrte", men styres på bakgrunn av kunnskap. Særlig har lærerutdanningene til tider slitt under detaljert politisk styring av sine utdanninger.

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning 9. mai 2008.

Til Universitets- og høgskolerådet
Pilestredet 46b
0167 Oslo

NOU 2008:3 – Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning

Høringssvar fra Nasjonalt råd for teknologisk utdanning.

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev fra 29. januar 2008, der utredningen "Sett under ett – ny struktur i høyere utdanning" (NOU 2008:3) sendes på høring.

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning har valgt å kommentere de deler av rapporten som berører det teknologiske feltet spesielt. NRT anser at det øvrige er ivarettatt i institusjonenes uttalelser og i uttalelsene fra andre organer under UHR.

Utkast til høringsuttalelse har vært på høring i rådet og ble vedtatt i rådsmøtet 7. mai 2008.

Kapittel 6 Institusjonsstrukturen

Kommentarer fra NRT:

NRT velger å ikke uttale seg om de enkelte modellskissene, eller ta stilling til i hvilken utstrekning sammenslåing bør finne sted. NRT støtter tankegangen i Utvalgets forslag nr. 2 om at institusjonene, ved en eventuell sammenslåing, selv vurderer hvem de vil slå sammen med. Det bærende argumentet for organisatoriske endringer, enten det er sammenslåing eller nettverkssamarbeide, må være at det styrker kvaliteten i utdanning og forskning.

At institusjonene er delaktige i prosessen, er en forutsetning for en organisk og ikke bare organisatorisk fusjon.

NRT ser at utfall av ev. strukturelle endringer har betydning for hvilket behov det vil være for nasjonal faglig koordinering/styring i form av rammeplaner. Dette er behandlet inngående i kommentarer til Kapittel 14.

Kapittel 7. Styring og ledelse i universitets- og høgskolesektoren

Kommentarer fra NRT:

NRT vil understreke at det er viktig at én ledelsesmodell får tid til å virke, før det foretas endringer.

Kapittel 9. En styrket forskerutdanning

Kommentarer fra NRT:

NRT slutter seg til Utvalgets forslag om krav til mer strukturert forskerutdanning, men understreker forutsetningen om at forslaget fremmes uavhengig av institusjonsstruktur.

NRT ønsker i tillegg å påpeke følgende:

1. En strukturert forskerutdanning må ikke innebære et sterkere skolepreg over forskerutdanningen. Det er viktig å ivareta hensynet til at kvalifikasjonen som oppnås på nivå tre i kvalifikasjonsrammeverket først og fremst skal være individuelle forskningsbaserte, der ulike veier fører frem til et kvalifikasjonsnivå og det er forskningsresultatet som teller. En må derfor unngå at forskerutdanning blir et nytt skolepreget utdanningsløp på toppen av de to foregående. Det bør ikke være tvil om hva forventet resultat av dette nivået skal være: en individuell kvalifikasjon oppnådd som et forsknings- og utviklingsresultat som står seg i en internasjonal sammenligning.
2. Det er en fordel med en viss størrelse på forskningsmiljøene, men det er også viktig at man ikke utsetter institusjonenes kjernevirksomhet for unødvendige prosedyrer.

Kapittel 10. Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning understreker behovet for en transparent finansieringsmodell som synliggjør de reelle kostnadene knyttet til virksomheten. Dagens finansieringsmodell sikrer ikke kanalisering av tilstrekkelige midler til drift og utstyr og til å heve og utvikle kvaliteten i utdanning og forskning. *MNT-fagene er sterkt underfinansiert noe som går ut over driftsvilkår og kvalitet.*

Det må etableres langsiktige finansieringsmodeller som gir institusjonene nødvendig forutsigbarhet i arbeidet. Dagens modell er for kortsiktig og detaljert.

Rådet gir sin tilslutning til en strategisk undervisningskomponent som departementet kan fordele mellom institusjonene ut fra en viss grad av behovsprøving, for omfordeling av studieplasser eller for å støtte opp om nye tiltak. NRT forutsetter at behovet for en strategisk styring balanseres opp mot institusjonenes autonomi.

Kapittel 12. Dimensjonering, arbeidsdeling og ansvar for små og utsatte fag

Kommentarer fra NRT:

For å unngå for små og spredte fagmiljøer, må særlig høyskolene vise evne til å prioritere visse typer aktiviteter og på den måten oppnå faglig spissing og tyngde. Dette vil gjøre institusjonen attraktiv som studiested og samarbeidspartner, og kan også bidra til styrket konkurranseevne. Mastergradsutdanninger må fortrinnsvis tilpasses næringsprofilen regionalt. Spesielt er dette viktig for de små høyskolene.

Kapittel 14. Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

14.2.3. Ingeniørutdanningen

Kommentarer fra NRT:

Utsagnet om at utdanningene er klart praksisorienterte har ikke like god gyldighet over alt. Enkelte institusjoner har lyktes godt med dette. Andre institusjoner ønsker å styrke næringslivskontakten. Praksis er i liten grad integrert i rammeplanen selv om en sterkere praksisorientering er ønskelig fra både studenter, institusjoner og næringsliv.

NRT understreker at økonomisituasjonen i utdanningene er kritisk. Utvalget påpeker at dette til en viss grad må sees i sammenheng med sviktende rekruttering og med utstyrsbehovet i utdanningen. NRT mener at det heller ikke er til å komme bort fra at situasjonen også skyldes reelle skjevfordelinger innad i institusjonene.

14.5.1. Studiekvalitet

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning mener at praksis er et kjernespørsmål i ingeniørutdanningene. NRT støtter argumentasjonen om at praksisstedet må ha et reelt og selvstendig undervisningsansvar.

For studenten kan yrkespraksis gi økt motivasjon, læringsutbytte og bedre kvalifikasjoner for videre studier og yrke. Til tross for ønske og velvilje hos studenter, utdanningsinstitusjoner og næringsliv har det vist seg vanskelig å få til organisatorisk gode ordninger for praksis i ingeniørutdanningene. Dette skyldes delvis at praksis vanskelig lar seg innpasse i rammeplanen, og delvis at det noen steder fortsatt er behov for å styrke samhandlingen med næringsliv og offentlig sektor. Praksissamarbeidet er sentralt i det regionale oppdraget til Universitetene og høyskolene. Se kommentarer til kapittel 16. Det kan derfor være et behov for at det etableres møteplasser for å etablere samarbeid. En tilnærming kan også være å utarbeide retningslinjer/kjøreregler for samhandling med næringslivet. Hensikten er ikke å lage snevre rammer, men å veilede institusjonene i initiativ-/og etableringsfasen.

Når det gjelder forventninger til studentenes arbeidsinnsats, foreslår Utvalget i 14.6. at UHR må vise initiativ til å sikre at studentene her møter sterkere og klarere forventninger. Universitets- og høyskolerådets organer har ingen instruerende myndighet overfor verken studenter eller institusjoner. NRT understreker at det ikke er naturlig for UHRs organer å innta en "oppdragerrolle" overfor studentene, men at man selvsagt kan samarbeide med institusjonene om å legge til rette for tiltak. Imidlertid tror rådet at studentenes møtet med avtakerne i praksis, kan ha en viktig holdningsskapende funksjon. Dette kan skje ved at det tydeliggjøres hvilke krav arbeidslivet stiller til karakterer og dokumentert kompetanse ved senere ansettelse.

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning støtter forslag fra NTNUs studentting knyttet til studentvelferdsaspektet, og dimensjonering av studentboligbehovet, og anser at dette kan ha relevans for studiekvalitet. Sikring av studentboliger til internasjonale studenter må ikke skje på bekostning av behovet til "hjemmestuderende".

14.5.3. Akademisering

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning er bekymret for om den akademiseringen som finner sted i høyskolene kan komme til å skje på bekostning av den positive praksisnære forskningen som naturlig hører hjemme i teknologisk grunnutdanning. Det er nødvendig og positivt at det foregår en kunnskapsutvikling av fagmiljøene, men det er viktig at tilknytningen til praksisfeltet beholdes. NRT understreker at en reell profesjonsforskning ved høyskolene krever langt bedre betingelser enn det som finnes i dag.

Manglende tradisjon for og finansiering av forskning, gjør at man risikerer at forskningsvirksomheten ved høyskolene overveiende består i fragmentariske prosjekter som det er vanskelig å nyttiggjøre seg både i samfunnet og i sektoren. NRT støtter opp under en styrking av Forskningsrådets tiltak om nærings-ph.d.

NRT tror ikke faren for en akademisering i teoretisk og disiplinorientert retning er overhengende i ingeniørutdanning, der det kan være et problem at kompetansen i for stor grad er innrettet motsatt vei. En bør likevel ikke kategorisk avvise at teoretisk og disiplinorientert forskning i noen grad kan ha en plass også i profesjonsutdanningene. Høyskolene skal kjempe i konkurransen om de best kvalifiserte kreftene, og miljøet trenger også teoretikere. Dårlige forskningsvilkår kan utarme høyskolemiljøene.

14.5.4. Bruk av rammeplaner.

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning sier seg enig i at en justering av rammeplanenes funksjon og innhold er hensiktsmessig, men deler i denne sammenheng ikke Utvalgets engstelse for nasjonal styring og manglende autonomi. Rådet går følgelig mot forslaget om avskaffelse av rammeplanene.

Antall tilbydere er avgjørende for samordningsbehovet

NRT mener at behovet for nasjonal styring også er betinget av utfallet i andre av de forslagene Utvalget kommer med. Riktignok vil en sammenslåing av institusjoner som eventuell konsekvens av strukturelle endringer, kunne resultere i færre tilbydere av ingeniørutdanning, noe som igjen vil redusere behovet for samordning. Utvalget sammenlikner de korte profesjonsutdanningene med odontologi, medisin og psykologi – alle utdanninger som i Norge tilbys parallelt ved noen av universitetene og de vitenskapelige høyskolene, et begrenset antall institusjoner for hver utdanning. Bachelor i ingeniørfag tilbys i dag ved i underkant av 20 høyskoler/universiteter noe som tilsier et langt større samordningsbehov. Med dagens mangfold av tilbydere, er det fortsatt et sterkt behov for en samordning.

UHRs/NRTs rolle

Spørsmålet er da om denne samordningen må være "statlig styring", eller om det kan være hensiktsmessig med en "mildere" form for koordinering. Utvalget viser til koordineringsansvaret til de nasjonale rådene i UHR. NRT understreker at disse rådene skal ha en samordnende funksjon, men at de er uten direktivmyndighet overfor medlemsinstitusjonene. Som institusjonenes talsmann er det heller ikke ønskelig at UHR skal få en sterkere styringsposisjon. Det er ikke pliktig medlemskap i UHR. Dersom

rammeplanene fjernes og det fulle ansvaret for koordinering overlates til UHR, risikerer man at ikke-medlemmer faller utenfor den nasjonale samordningen.

Kvalitetssikring

Utvalget påpeker at institusjonenes fagplaner i dag følger opp rammeplanens krav i ulik grad. Videre er det samlet sett for lite FoU-virksomhet og for lav kompetanse innenfor profesjonsutdanningene generelt og ingeniørutdanningene spesielt. Når det samtidig argumenteres for at kvaliteten i utdanningene må bli bedre, ser vi ingen gode argumenter for at fjerning av rammeplanen skulle bidra til den ønskede kvalitetsheving, slik utvalget mener.

Funksjon og innhold

Som nevnt over, frykter ikke NRT at Rammeplan for ingeniørutdanning skal være en "departemental tvingstrøye" eller at den vil true institusjonenes autonomi. Rådet mener rammeplanen bør være et forpliktende konsensus mellom en rekke instanser og et kommunikasjonsverktøy til utenlandske samarbeidspartnere innenfor næringsliv og utdanning. Den er også et redskap for utvikling av fagplanene. Rådet mener likevel at det er på tide med visse endringer og at spørsmålet om hvem som fastsetter kravene er høyst relevant. Arbeidet med å dreie oppmerksomheten i utdanning mot innhold og læringsutbytte må begynne i rammeplanene.

Avtakere og studenter

NRT slutter seg til Utvalgets vurderinger om at avtaker er en sentral premissleverandør for å definere ønsket læringsutbytte i rammeplanene, og mener at representanter for næringsliv og offentlig sektor må være tungt inne i rammeplanarbeidet. På NOKUTs delkonferanse 2 om evaluering av ingeniørutdanning, som ble avholdt 10. mars, ble resultatene av avtakerundersøkelsen presentert. Synspunktene på rammeplanen var overveiende positive, men det kom også en del konstruktive forslag til endringer. Rammeplanen ble oppfattet som en rettesnor og kvalitetssikrende faktor som i stor grad virket etter hensikten, men som i noen grad kunne bli for "monolittisk" og at det med fordel kunne åpnes for mer spissing, flere fagretninger og individuelle emnevalg. Ikke minst ble det fremholdt at forretningsforståelsen til studentene måtte bli bedre, noe som forutsetter at studentene får mer praksis i arbeidslivet og at avtakerne involveres i ramme- og fagplanarbeidet.

Rammeplan/fagplan

NRT støtter Utvalget i at fagpersonalet må ha rom for å vurdere hvordan ønsket kompetanse/læringsutbytte kan oppnås, og at det her må utøves faglig skjønn. NRT kan imidlertid ikke se at rammeplanen må avskaffes for at dette skal være mulig. Også i dag er forholdet mellom rammeplan og fagplan slik at rammeplanen definerer og formulerer utdanningens overordnede mål, mens fagplanene for utdanningene og de enkelte fag, har en operasjonaliserende funksjon, med hensikt å realisere disse målene. Dette krever faglig skjønn og det bør også gi ganske store rom for frihet. Ingen ønsker en detaljstyrende rammeplan. Fagplanarbeidet skal heller ikke være parafrasering over rammeplanen. NRT savner en vurdering i Utvalgets rapport av om implementering av det kommende kvalifikasjonsrammeverket kan erstatte rammeplanen.

Resolusjon fra Studentenes Landsforbund

I en resolusjon 17. februar 2008, gir StL uttrykk for at rammeplaner er et redskap for kvalitetssikring, men etterlyser en mer håndfast bruk av disse, særlig med tanke på organisering og gjennomføring av praksis. StL bed om at sentrale forhold som gjelder praksis standardiseres gjennom de nasjonale rammeplanene. Det må for ordens skyld legges til at

resolusjonen primært gjelder lærerutdanning og helsefaglig utdanning, men at forholdet også har gyldighet for ingeniørutdanning.

Kapittel 15. Sentre for fremragende undervisning

15.2. Utvalgets forslag

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning støtter utvalgets forslag til tiltak for å styrke kvalitet i undervisning, men er ikke sikker på om dette oppnås best gjennom etablering av sentra.

Kapittel 16. Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

16.6. Utvalgets forslag

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning støtter i hovedsak utvalgets forslag i kapittel 16.6., men vil ikke ta stilling til forslaget om sammenslåing til større institusjoner, forslag nr. 1.

Som nevnt tidligere er både praksissamarbeid og rammeplanarbeid områder der det er naturlig å samhandle med næringsliv og offentlig sektor, primært i regionen. For å bistå institusjoner og næringsliv i å få i gang samarbeid, kan det være en idé å etablere møteplasser for kontakt.

Kapittel 17 Internasjonalisering i høyere utdanning.

Kommentarer fra NRT:

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning ser at internasjonalisering i ingeniørutdanning styrkes, spesielt innenfor forskningssamarbeid, der det er behov for et tydeligere avtaleverk. Det er helt nødvendig at Kunnskapsdepartementet dekker ekstrakostnadene knyttet til internasjonalisering.

Kapittel 20. Likestilling

Kommentarer fra NRT:

Utfordringer i UH-sektoren

Utvalget vurderer i kapittel 20.4. at de største hindringene for økt likestilling ligger utenfor universitets- og høyskolesektoren, i det holdninger til kjønnsrollemønstre som er bestemmende for studievalg formes allerede fra barnehagen. Uavhengig av om dette er riktig, mener NRT at utvalget her står i fare for å innta en resignert holdning. NRT mener at likestillingsarbeidet må ta utgangspunkt i situasjonen i UH-sektoren og arbeide med å finne løsninger på problemer og utfordringer der. Å vise til hindringer utenfor sektoren, tenderer mot å ty til forklaringsmodeller i stedet for å svare på bestillingen i mandatet om å "vurdere tiltak for å sikre at strukturen av universiteter og høyskoler (...) søker å bryte kjønnsdelingen i valg av studium og sikrer begge kjønn likeverdig plass på alle nivåer innen høyere utdanning og forskning".

Jenters utdanningsvalg

Resultatene av Rose-prosjektet viser hvilke faktorer som er med på å styre ungdoms utdannings- og yrkesvalg, og beskriver på den måten noen av de utfordringene UH-sektoren og yrkeslivet står overfor når det gjelder rekruttering. NRT mener at dersom realiteten er at

jenter søker rollemodeller som i liten grad finnes innen realfag og teknologiske fag i dag, må både næringslivs- og utdanningssektoren ta dette inn over seg og søke å bearbeide måten faget og virksomheten fremstår -- eller sitt eget "image".

Øremerking

NRT Støtter forslag som vil bidra til jevnere kjønnsbalanse i faste toppstillinger for eksempel øremerking av midlertidige vitenskapelige stillinger, mer bruk av tilsetting uten forutgående kunngjøring og annet. Når Utvalget bruker begrepet "kvotering", bør man være klar over at dette kan gi konnotasjoner i retning av at man ansetter kvinner selv om det finnes bedre kvalifiserte mannlige søkere (radikal kjønnskvoltering). Det bør komme frem at øremerkingstiltak har til hensikt å heve den samlede kompetansen, og dermed er et ledd i kvalitetsarbeidet i utdanning og forskning.

Nettverk

NRT ber departementet om at det satses offensivt på nettverk og nettverksbygging i arbeidet med å bedre kjønnsbalansen.

Notat

Til: UHR
Fra: NRØA
Dato: 25.04.08
Emne: NOU 2008:3 Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning

Kunnskapsdepartementet har ved brev av 29.01.08 sendt NOU 2008:3 Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning på høring.

Nasjonalt råd for økonomisk-administrativ utdanning (NRØA) har vedtatt å konsentrere uttalelsen om de problemstillingene som er relevante for økonomisk-administrativ utdanning og forskning.

I høringsbrevet ber departementet om at kommentarene redigeres i samsvar med kapitteinndelingen i innstillingen. NRØA har søkt å gjennomføre dette i denne høringsuttalelsen

Kapittel 6 Institusjonsstruktur

NRØA ønsker ikke direkte å ta stilling til utredningens forslag om institusjonsstruktur. NRØA vil dog understreke at en er enig i at samarbeid mellom institusjonene er viktig.

NRØA vil således vise til at det innenfor de økonomisk-administrative fagmiljøene er tradisjon for et utstrakt samarbeid om både forskning og utdanning, noe som har blitt kraftig forsterket etter etableringen av NRØA. Bachelorutdanningene i økonomi og administrasjon er med unntak av revisorutdanningen ikke rammeplanstyrt. NRØA har som erstatning for en nasjonal rammeplan vedtatt en anbefalt plan for bachelorstudiene, og det er senere også vedtatt en anbefalt plan for masterstudiet i økonomi og administrasjon som nå utgjør de to siste årene av siviløkonomstudiet. NRØAs medlemsinstitusjoner har sett det som en stor fordel med en slik nasjonal koordinering, primært som et kvalitetsfremmende tiltak.

Som en videreutvikling av institusjonssamarbeidet har NRØA etablert syv fagkomiteer innenfor de sentrale fagene i økonomisk-administrativ utdanning. Formålet med komiteene er å utvikle faget nasjonalt og stimulere til faglige diskusjoner for der igjennom å fremme kvalitet i utdanningene. Komiteene har til sammen 46 medlemmer fra 17 ulike institusjoner, dvs at flertallet av NRØAs medlemsinstitusjoner har medlemmer i fagkomiteene.

NRØA vil med dette poengtere at det eksisterer et utstrakt faglig samarbeid mellom institusjonene innenfor det økonomisk-administrative fagområdet, et samarbeid som forventes å ville videreutvikles uavhengig av institusjonsstruktur.

Kap. 9 En styrket forskerutdanning

NRØA støtter utvalgets forslag om en mer strukturert forskerutdanning gjennom etablering av forskerskoler.

NRØA vil i denne forbindelse nevne at det etter initiativ fra NRØA januar 2008 ble etablert en forskerskole etter nettverksmodellen innenfor det økonomisk-administrative fagområdet. Norges Handelshøyskole (NHH) har tilbudt å være vertsinstitusjon for forskerskolenettverket som i dag består av 14 institusjoner. Det er etablert et styre og et arbeidsutvalg, og det er vedtatt en fremdriftsplan og et budsjett. Nettverket planlegger videre å utarbeide en søknad om midler fra Norges forskningsråd.

Forskerskolen bygger for øvrig på lange tradisjoner i å samarbeide om forskerutdanning. NHH har i flere tiår samarbeidet med regionale høyskoler om utdanningen av forskere med veiledning på tvers av institusjonene. Dette samarbeidet var en del av aktiviteten i det såkalte Norgesnett som ble etablert på 80-tallet. Den årlige fagkonferansen i bedriftsøkonomiske emner (FIBE), som for første gang ble arrangert i 1983, var også en viktig del av dette samarbeidet. FIBE har vært en viktig møteplass for å diskutere forskningspolitikk innen fagområdet, og for å stimulere og motivere yngre forskere.

NRØA vil med dette understreke at det innenfor det økonomisk-administrative fagområdet lenge har eksistert et konstruktivt forskningssamspill mellom universitetene og høyskolene.

Kap. 10 Finansieringssystemet/insentivsystem

Utvalget peker på at dagens finansieringssystem belønner produksjon av studiepoeng, og at dette bidrar til konkurranse mellom miljøene fremfor samarbeid og arbeidsdeling. Videre peker utvalget på at det er en villet politikk at de fleste høyskoler etablerer egne masterutdanninger for å styrke institusjonenes kompetanse, samt at dette medfører en fare for overetablering og etablering av små og sårbare fagmiljøer med svak rekruttering. Også her mangler incentiver for samarbeid og arbeidsdeling. Noe tilsvarende kan fryktes med doktorgradsutdanningen.

NRØA deler utvalgets synspunkter og bekymring på de nevnte områdene. NRØA mener på den ene siden at konkurranse er sunn og kvalitets- og effektivitetsfremmende. På den annen side vil Rådet påpeke viktigheten av at det etableres et styrings- og finansieringssystem som fremmer samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene, dvs at systemet stimulerer til etablering av robuste fagmiljøer og diversitet. NRØA mener således at det er behov for en bedre balanse mellom incentivene for samarbeid og incentivene til konkurranse. NRØA støtter derfor utvalgets forslag til en modell der departementet gjennom bruk av strategiske midler kan stimulere til samarbeid og arbeidsdeling.

NRØA finner det positivt at Kunnskapsdepartementet i St.meld. nr 7 (2007-2008) har varslet at det vil sette i gang en evaluering av finansieringssystemet. NRØA forutsetter at de ovennevnte problemområder blir sentrale elementer i vurderingene.

Kap 13. Universitet på internasjonalt nivå?

Utvalget peker på at stadig flere land satser på høyere utdanning og forskning for å sikre et høyt kunnskapsnivå og en bedre konkurranseevne. Dette har medført at det høyere utdanningssystemet debatteres og gjennomgår endringer i mange land. Det er derfor viktig for Norge å kunne utdanne kandidater og forskere på et kvalitativt høyt internasjonalt nivå samt å kunne tiltrekke seg forskere og studenter på et slikt nivå i konkurranse med andre land.

NRØA ønsker ikke å gå nærmere inn på utvalgets konkrete forslag, men vil understreke viktigheten av at det tilstrebes at norsk høyere utdanning og forskning holder et nivå som kan stå for internasjonal benchmarking. En samling i større fagmiljøer vil representere en mulig løsning på

disse utfordringene. Rådet vil videre peke på at økonomisk-administrativ utdanning i sin natur er internasjonal, og at det er et utstrakt internasjonalt samarbeid mellom fagmiljøene, mellom forskere samt en relativ stor studentutveksling. Det er likeledes særdeles vesentlig at den internasjonale dimensjonen gjennomsyrr studieprogrammene, det være seg språklig kompetanse, kulturforståelse, kjennskap til internasjonale regelverk etc.

Kap 14 Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

I dette kapitlet omtales de korte profesjonsutdanningene, og det refereres konkret til helse- og sosialfagsutdanningene, lærer- og ingeniørutdanningene. Disse er alle sentrale utdanninger med nasjonalt vedtatte rammeplaner. Utdanningene har alle rådgivende strategiske organer under Universitets- og høgskolerådet (NRHS, NRLU og NRT).

NRØA vil problematisere bruken av begrepet "korte profesjonsutdanninger". Bachelorutdanning i økonomi og administrasjon vil også kunne karakteriseres som en profesjonsutdanning idet den i likhet med de ovennevnte utdanningene utdanner kandidater til yrkesutøvelse i offentlig eller privat sektor. I hvert fall er bachelorutdanning i revisjonsfag en rammestyrte utdanning som har kompetansekrav fastsatt i revisorloven og håndheves av Kredittilsynet. Likeledes har de økonomisk-administrative utdanningene et strategisk organ under UHR på lik linje med ovennevnte tre organene, nemlig NRØA.

NRØA ønsker med dette å poengtere at når det etableres særordninger for profesjonsutdanningene så som egne programmer i regi av Norges forskningsråd da ønsker NRØA at også økonomisk-administrativ utdanning blir omfattet av disse programmene.

Utvalget konstaterer at det er behov for styrke studiekvaliteten i flere av de korte profesjonsutdanningene slik at studentene møter sterkere og klarere forventninger og må nedlegge mer arbeid for å kunne gjennomføre studiene. Utvalget ber de nasjonale rådene under UHR om å ta initiativ til å følge dette opp. Selv om økonomisk-administrativ utdanning ikke synes å være omfattet av disse vurderingene, vil NRØA vise til at Rådet i sin arbeidsplan har vedtatt å utarbeide anbefalinger til hvilke krav som bør stilles til studentene når det gjelder arbeidsomfang, studieprogresjon, avlagte eksamener, antall stryk etc. Videre vil Rådet arbeide for å fremme tiltak for bedre studentgjennomstrømning og redusert frafall på studiene i økonomi og administrasjon.

Kap 15 Sentre for fremragende undervisning

NRØA støtter utvalgets forslag om at det etableres sentre for fremragende undervisning. Dette vil være et viktig tiltak for å gi økt oppmerksomhet og status for undervisningens betydning for kompetanseutvikling. Samtidig vil slike sentre kunne bidra til å utvikle kunnskap om undervisning og til å dele kunnskap om "best practice" relatert til undervisning.

Kap 16 Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

NRØA er positiv til utvalgets forslag om ulike tiltak som kan stimulere til bedre samarbeid mellom akademia og det lokale arbeids- og næringsliv. Selv om det allerede eksisterer et godt samarbeid mellom de økonomisk-administrative utdanningene og arbeidslivet, ser en behov for en utvidelse av virkemidlene for å stimulere til et mer systematisk og omfattende samarbeid. NRØA er også positiv til utvidet samarbeid om studentprosjekter og praksis i bedrifter, samt til økt utveksling av ansatte. De foreslåtte sentre for fremragende undervisning der nettopp pedagogisk innovasjon og nye samarbeidsformer kan være kriterier i utvelgelsen, ser NRØA som viktige bidrag her.